

PONS

20

Fris nieuwkomersonderwijs

- 4, *EEN brug* VOOR EX-OKAN-LEERLINGEN
- 8, *In gesprek met* EEN VERVOLGSCHOOLCOACH, OKAN-COÖRDINATOR EN OPVANGCOACH
- 14, *Literatuur* IN DE OKAN-KLAS
- 16, DE IDEALE OKAN-*boekenkast*

INHOUD

4-6, Een brug voor ex-OKAN-leerlingen

8-10, De overgang van OKAN naar vervolgschool

11-13, De mailbox van Fons

14-15, Literatuur in de OKAN-klas

16-17, De ideale OKAN-boekenkast

18-19, **Lezers maak je samen**

20-21, **Mijn woning**

22-23, **Taalsterk: tips voor spontane taalstimulering**

24-25, Erfgoedverhalen zorgen voor

interactie in OKAN- en Ligo-klassen

26-27, De podcast Docent NT2

28-29, De kracht van tekstloze

prentenboeken in de OKAN-klas

30-32, Meertalig voorlezen als eerste trap naar een

meertalig milieu voor kleuters

33-35, Een historisch woordenboek

voor een actuele les Nederlands

36-38, Effectief leesonderwijs in de praktijk:

vier slogans voor succesvol leren

39-41, Luisterstrategieën, hoezo?

Werken met een luisterplan

42, **Bestemming X: Nederlands?**

43-45, Word jij mijn voorleesbuddy?

46, Publireportage Die Keure

Een schat aan materiaal

IN HET CONTACT MET OUDERS

Anekdote **UIT DE OKAN-KLAS**

Taalstimulering **TIJDENS
VRIJE MOMENTEN VOOR JONGE
ANDERSTALIGE KINDEREN**

*Met
Nederlands
de wereld
rond!*

**WORD
LID VAN DE
GROOTSTE
VAKGROEP
NEDERLANDS**

**ONZE FACEBOOGROEP FRISSE
LESIDEEËN NEDERLANDS TELT
ONDERTUSSEN MEER DAN 8.000
LEDEN! WORD LID EN KOM
GEZELLIG MEE LESIDEEËN
UITWISSELEN!**

COLOFON

Fons – negende jaargang – nummer 20

Hoofredactie: Steven Delarue en Heleen Rijckaert

Aan dit nummer schreven mee: Marlies Algoet, Eva Begine, Kim Bellens, Daan Debuysere, Liesje De Clercq, Kaat De Strooper, Jordi Casteleyn, Anja Cocquyt, Astrid Geudens, Yasmine Geuens, Jona Hebbrecht, Lisa Hilte, Wenckje Jongstra, Tine Kuypers, Hilde Leon, Marijke Lippens, Ruud Meert, Laurens Meeus, Dorien Meskens, Justine Pillaert, Eefje Raets, Hanne Rosius, Renée Ryckx, Peter Schoenaerts, Fanny Schoorens, Kirsten Schraeyen, Mathea Simons, Tom FH. Smits, Saar Steverlinck, Annelies Stiers, Helena Taelman, Karlien Tiebout, Marit Trieren, Inge Umans, Beth Vanderslooten, Ellen Van Antwerpen, Iris Vansteelandt, Pieter Verachtert, Lisa Verhelst, Nina Vincx en Bert Zurings.

Eindredactie: Steven Delarue en Heleen Rijckaert

Sociale media: Murat Avci

Met dank aan: Uitgeverij Die Keure

Uitgegeven met de steun van Uitgeverij Die Keure.

Verantwoordelijke uitgever: Die Keure. Het copyright van alle artikelen berust bij de hoofredactie van Fons. Overname van artikelen kan enkel met volledige bronvermelding.

VOLG FONDS

- www.tijdschriftfons.be
- [@tijdschriftfons](https://www.instagram.com/tijdschriftfons)
- [fons](https://www.facebook.com/fons)
- [Facebookgroep 'Frisse lesideeën Nederlands'](https://www.facebook.com/FrisseLesideeënNederlands/)

VAN DE REDACTIE

Beste lezer,

We vieren een klein beetje feest vandaag, want dit is het twintigste nummer van *Fons*! Om die feestelijke gebeurtenis extra in de verf te zetten, kozen we voor dit nummer een centraal thema dat ons beiden bijzonder na aan het hart ligt en dat actueler is dan ooit: nieuwkomersonderwijs. Het aantal leerlingen dat in Vlaanderen en Nederland onderwijs voor nieuwkomers volgt, is de afgelopen tijd immers sterk gestegen, onder meer door de oorlog in Oekraïne. Die toegenomen leerlingenaantallen zorgen voor grote logistieke uitdagingen, maar ook voor veel creativiteit, meer aandacht voor het nieuwkomersonderwijs én een onstuitbaar enthousiasme bij iedereen in een OKAN-, ISK- of AN-klas aan de slag is.

FONS:
DOWNLOAD
HET LES-
MATERIAAL

ZIE JE BIJ EEN ARTIKEL DE VERMELDING 'FONS' STAAN? DAN VIND JE OP ONZE WEBSITE BIJ DAT ARTIKEL EEN LINK WAARMEE JE HET LESMATERIAAL KUNT DOWNLOADEN. SURF SNEL NAAR WWW.TIJDSCRIFTFONS.BE EN GA OP ONTDEKKING!

Dat enthousiasme hebben we trouwens aan den lijve mogen ondervinden: de oproep die we op onze socialemediakanalen deden om bijdragen door te sturen rond sterk nieuwkomersonderwijs, leidde tot een ware lawine in onze *Fons*-inbox. Van boeiende lestips tot uit het leven gegrepen praktijkverhalen, van interessante materialen tot ideeën om de overgang naar het vervolgonderwijs te vergemakkelijken: we vonden het allemaal in onze mailbox, en jij kan er in dit nummer volop van meegenieten. Ook als je zelf geen nieuwkomers in de klas zou hebben, vind je in dit nummer ongetwijfeld tips en ideeën waar je mee aan de slag kunt.

Zoals je dat van ons gewend bent, krijg je trouwens verderop in dit nummer ook nog bijdragen mee over andere thema's: Iedereen Leest vertelt je alles over Voorleesweek 2023, je leert alles over luisterstrategieën, je komt te weten wat Remco Evenepoel te maken heeft met sterke leesdidactiek én hoe je het VTM-programma *Bestemming X* kunt toepassen op je lessen Nederlands. Neem er iets lekkers bij, en geniet van dit nieuwe nummer!

Veel leesplezier,
Steven en Heleen

Een brug voor EX-OKAN-LEERLINGEN

LISA VERHELST, BERT ZURINGS EN ELLEN VAN ANTWERPEN

begeleiden trajecten rond taalontwikkeling en taalbeleid in het basis- en secundair onderwijs voor het Centrum voor Taal en Onderwijs.

Elk jaar wandelen nieuwe leerlingen over een brug van de ene oever naar de andere. Anderstalige nieuwkomers worden ondergedompeld in een warm taalbad van de onthaalklas en ze vullen hun rugzakje om de oversteek te wagen naar het vervolgonderwijs. Maar hoe vlot is die oversteek? Aan de ene kant staan de OKAN-leraren en vervolgschoolcoaches die hun leerlingen zien vertrekken naar het reguliere onderwijs, aan de andere kant de leraren en taalcoaches die de leerlingen verwelkomen op hun secundaire school. Hoe kunnen zij samen de oversteek nog beter ondersteunen?

Lisa Verhelst, Bert Zurings en Ellen Van Antwerpen

1. LEERLINGEN UITZWAAIEN: DE TAAK VAN EEN VERVOLG-COACH

Elke OKAN-school kan een vervolgschoolcoach aanstellen, die een dubbele taak heeft. Enerzijds staat die in voor het ondersteunen, begeleiden en opvolgen van de leerlingen. Vaak begint dat al wanneer de leerling nog OKAN-lessen volgt: vervolgschoolcoaches kunnen de talenten en interesses van de leerlingen in kaart brengen, schoolloopbaangesprekken voeren met de leerling en de ouders en snuffelstages in de vervolgschool organiseren. Anderzijds staat de vervolgschoolcoach ook in voor de expertiseoverdracht aan de leerkrachten in de nieuwe school. Daar wringt het schoentje vaak. Veel vervolgschoolcoaches zitten met vragen als:

- Wat verwachten de vervolgscholen van onze leerlingen?
- Zijn die verwachtingen wel realistisch?
- Moeten wij onze eigen functie vormgeven, of bestaan er richtlijnen en sjablonen? Wij willen delen, een vervolgschoolcoach hoeft niet telkens het warm water opnieuw uit te vinden.
- ...

In dit artikel gaan we in op één specifieke leervraag, namelijk: hoe vinden we ingang bij schoolteams in het regulier onderwijs?

Hoe vinden we ingang bij schoolteams in het regulier onderwijs?

Veel vervolgschoolcoaches zouden maar al te graag hun expertise delen met de nieuwe school van hun leerlingen. Samen met hun team hebben ze de nodige knowhow opgebouwd rond taalvererving, sterk woordenschatonderwijs, taal stimuleren in rijke contexten, alfabetisering of ondersteuning op maat van de leerling. Bovendien kennen ze de leerlingen goed: ze weten wat ze kunnen, wat ze nodig hebben, wat ze interessant vinden. Maar de deuren van de vervolgscholen staan niet altijd wagenwijd open voor die expertise.

Wat kan de vervolgschoolcoach doen?

- **Ontwikkel samen met je leerlingen materiaal dat hun zelfredzaamheid en zelfstandig leren in de reguliere klas vergroot.** Een sterk voorbeeld daarvan is een bladwijzer met leesstrategieën die de leerling kan inzetten om teksten grondiger te begrijpen. Zorg tijdens het onthaaljaar voor een sterke instructie van leesstrategieën en geef de leerling veel oefenkansen. Benoem strategieën als 'herstellen: wat doe je als je een woord, een zin of een passage niet begrepen hebt?'; 'visualiseren: een tekening of een film in je hoofd maken'; of 'tekststructuur gebruiken: uit welke onderdelen bestaat de tekst, kan ik de structuur gebruiken om de inhoud te begrijpen?'

Visualiseer die leesstrategieën, het liefst samen met je leerling, op een bladwijzer. Bespreek met de leerlingen hoe ze de bladwijzer kunnen gebruiken bij het lezen van nieuwe teksten in de vervolgschool. Geef de bladwijzer zo vorm dat ook de toekomstige reguliere leraar van je OKAN-leerling er iets uit kan leren op het vlak van krachtig leesonderwijs. Geef aan dat je bereid bent dit mondeling toe te lichten. *(Ingang op leerlingniveau)*

- **Ga een startgesprek aan met enkele leerkrachten van de vervolgschool.** Op welk vlak zien zij uitdagingen voor de leerling? Probeer samen een focus te vinden: welke competentie is het belangrijkste voor de schoolloopbaan van de leerling? Op welk vlak heeft de leerling de meeste ondersteuning nodig? Mondelinge vaardigheden? Begrijpend lezen? Schrijven? Woordenschat? Nodig jezelf uit in een klas van een leerkracht die ervoor openstaat en organiseer een hospiteerbeurt of collegiale visitatie. Ofwel observeer jij en geef je achteraf feedback, ofwel doe jij een les voor en observeert de leraar. Je kan ook samen lesgeven via teamteaching. *(Ingang op leraarniveau)*
- **Vraag aan de directie van de vervolgschool of je een sessie mag organiseren voor alle leerkrachten die een ex-OKAN-leerling in de klas hebben.** In deze sessie zal het misschien niet mogelijk zijn om alle individuele leerlingen uitgebreid te bespreken, maar je kunt alvast wel heel wat algemene tips geven rond de opvang en ondersteuning van de ex-OKAN'ers. Maak afspraken met de directeur om dit soort overgangsgesprekken structureel te organiseren. *(Ingang op schoolniveau)*

2. LEERLINGEN VERWELKOMEN: DE TAAK VAN HET SCHOOLTEAM VAN DE MIDDELBARE SCHOOL

Het onthaal van ex-OKAN-leerlingen in het reguliere onderwijs is minder gereguleerd. Sommige scholen onthalen al jaren een groot aantal nieuwkomers of hebben een OKAN-school op hun campus. Zij hebben ondersteuning en stimulering structureel ingebed in hun werking. Zo kunnen enkele uren gaan naar een taalcoach, die de leerlingen in de klas kan ondersteunen of remediërend enkele taallessen organiseert. Of ze hebben het onthaal stevig ingebed in hun taalbeleid. Voor andere scholen is het onthaal nieuw. Ook zij zitten met veel vragen:

- Wat is onze taak bij de verdere ondersteuning van ex-OKAN-leerlingen?
- Hoe organiseren we die ondersteuning?
- Mogen we differentiëren met flexibele leerpaden? Is dat wel eerlijk ten opzichte van andere leerlingen?
- ...

In dit artikel geven we enkele handvatten bij één belangrijke leervraag, namelijk: hoe kunnen leraren taal stimuleren in alle vakken?

Hoe kunnen leraren taal stimuleren in alle vakken?

Nieuwkomers stromen binnen in het reguliere onderwijs nadat zij slechts één jaar Nederlands leerden in de OKAN-school. Taalcoaches en taalbeleidscoördinatoren weten dat een uurtje taalcoaching meestal niet zal volstaan om die leerlingen te ondersteunen. Ex-OKAN-leerlingen zullen gedurende hun volledige schoolloopbaan en in alle vakken meer of minder ondersteuning moeten krijgen én hun taalcompetentie zal gestimuleerd moeten worden. Vak- en praktijkleraren zijn vaak wel overtuigd van deze noodzaak, maar weten niet altijd hoe daarmee te beginnen.

Wat kan de taalcoach doen?

- **Voer regelmatig (informele) gesprekken met de leraren die lesgeven aan de ex-OKAN-leerling, en voer gesprekken met de leerlingen zelf om concrete noden te achterhalen.** Veel ex-OKAN'ers geven aan een woordenboek te willen gebruiken. Nederlandse woordenboeken zijn echter verre van evident voor iemand die de taal nog aan het leren is, want vaak bevat de uitleg van een woord weer een aantal nieuwe woorden die ook nog niet gekend zijn. Veel scholen raden de leerlingen daarom aan te werken met Google Translate, maar die tool vertoont echter heel wat gebreken. DeepL is een andere vertaalmachine waar leraren en leerlingen vaak vlotter mee aan de slag kunnen. Andere handige apps zijn Say Hi, waarmee je ook gesproken taal snel kan vertalen en Calepino, waarmee je leerlingen zelf hun eigen beeldwoordenboek kunnen samenstellen. Plan een overlegje met de klastitularis en de ex-OKAN-leerling om samen te onderzoeken hoe de vertaalmachine kan ingezet worden in de lessen. Informeer de andere collega's. *(Ingang op leerling- en leraarniveau)*
- **Geef de kans aan alle leraren die lesgeven aan een klas waar één of meerdere ex-OKAN-leerlingen in zitten om zich te professionaliseren in effectieve taalpraktijken:** wat kan ik in de les doen om de taalontwikkeling te stimuleren? Durf daar partnerschappen voor aan te gaan: misschien kan je een workshop vormgeven in samenwerking met een vormingsmedewerker van een expertisecentrum, een pedagogisch begeleider of de vervolgschoolcoach van de ex-OKAN-leerling. Pak die workshop heel praktijkgericht aan. Zo kan je een filmpje van een *good practice* tonen, die de leraren met een kijkwijzer beoordelen. Laat de leraren het engagement aangaan om één concrete actie uit te voeren. Bied hulp aan door samen een les uit te werken en zelfs samen te geven. Kom terug op dit engagement tijdens een volgende ontmoeting: wat werkte goed, wat kan beter? *(Ingang op schoolniveau)*

SAMEN TIMMEREN AAN EEN STEVIGE BRUG

Je hoort het al, als individuele leraar zal je je collega's nodig hebben om samen te bouwen aan een stevige brug. Trek dus je stoute schoenen aan en neem contact op met de mensen en instanties die je daarbij kunnen helpen. Nodig taalcoaches en geïnteresseerde leraren uit op een openklasdag in de OKAN-school. Vraag je scholengroep om een netwerkmoment of een professionele leergemeenschap met OKAN-leraren en leraren van het regulier onderwijs. Organiseer samen een project voor OKAN-leerlingen en leerlingen van het regulier onderwijs, bijvoorbeeld rond het lezen van een klassieker in het Nederlands én in de thuistalen van de leerlingen. Ontwikkel een online drive waarin materiaal gedeeld wordt. Of begin klein: zoek op wie de vervolgschoolcoach is van je ex-OKAN-leerling en zet je klasdeur open. Alleen zo zal je van elkaar kunnen leren.

Bij het CTO gaat in schooljaar 2023-2024 voor het eerst een traject door waarin we vervolgschoolcoaches en leraren van vervolgscholen samenbrengen om een antwoord te zoeken op deze vragen. Schrijf je in voor de editie in januari via de QR-code.

OKAN/ISK EN DAARNA

ZES AANBEVELINGEN VOOR EEN SOEPELE DOORSTROOM VAN NIEUWKOMERS NAAR HET VERVOLGONDERWIJS

In deze adviestekst heeft het Algemeen Secretariaat van de Taalunie de uitdagingen in kaart gebracht die gepaard gaan met de doorstroom van nieuwkomersleerlingen naar het vervolgonderwijs. Er worden, naast heel wat praktijkvoorbeelden, zes aanbevelingen gedaan voor een kwalitatieve doorstroom en verdere begeleiding van nieuwkomersleerlingen.

Het gaat om deze zes aanbevelingen:

- zorg voor gedeelde verantwoordelijkheid en tweerichtingsverkeer;
- zet in op ontwikkelingsgerichte beeldvorming en doorlopende monitoring;
- veranker de criteria voor een warme overdracht;

- bied maatwerk in het vervolgonderwijs;
- professionaliseer elke leraar op het gebied van tweedetaalverwerving en taalontwikkellend lesgeven;
- zet in op meer onderzoek naar en ondersteuning voor nieuwkomers in het vervolgonderwijs.

De tekst kwam tot stand in samenwerking met een groep van Vlaamse en Nederlandse experts en werd gevoed door ervaringen uit diverse schoolbezoeken en interviews in Nederland en Vlaanderen.

Lees de volledige publicatie via <https://taalunie.org/publicaties/219/okanisk-en-daarna>.

Postacademische cursus

Recente Nederlandse en Vlaamse letterkunde

Een inspirerende cursus waarbij iedere week een ander Nederlands of Vlaams boek centraal staat.

Negen hybride bijeenkomsten op woensdagavond van 31 januari tot 8 mei.

[Meer informatie en
aanmelden](#)

"Eigenlijk is het een trialoog"

DE OVERGANG VAN OKAN NAAR VERVOLGSCHOOL

Anderstalige nieuwkomers opvangen, begeleiden en laten groeien in ons onderwijs: het is en blijft een uitdaging. Na een jaartje in de OKAN-klas (OnthaalKlas voor Anderstalige Nieuwkomers) stromen ze door naar het 'reguliere' onderwijs. Wat kun je als 'vervolgschool' doen om die leerlingen hun plek te laten vinden? En wat kunnen de collega's van het OKAN-onderwijs betekenen in die overstap? In TechnOV Vilvoorde biedt 25 jaar OKAN-expertise intussen heel wat antwoorden.

Laurens Meeus, Hilde Leon & Nina Vincx

Johan Van Snick (OKAN-coördinator): 'Anderstalige nieuwkomers tussen 12 en 18 vangen we normaal gezien één jaar op in onze OKAN-klas. Daar leren ze vooral veel Nederlands, maar we helpen hen ook bij hun algemene inburgering. Het laatste half jaar zetten we intensief in op studiekeuzeoriëntering en bereiden we de transitie naar de vervolgschool in het 'reguliere' onderwijs voor. Daarbij betrekken we de leerling en de ouders. Dat is niet altijd makkelijk, maar ik investeer in een persoonlijke band met hen. Ik kan zowat alle ouders met hun voornaam aanspreken.'

Hanne Lauwers (OKAN-vervolgschool-coach): 'We willen van alle leerlingen te weten komen wat hun dromen, interesses, verwachtingen en capaciteiten zijn.

We gaan ook na wat hun laatste leerjaar in hun land van herkomst was. Op basis daarvan zoeken we een school die de studierichting aanbiedt die hen interesseert.'

Marc Deldime (directeur): 'Met die vervolgscholen proberen we nauwe contacten te onderhouden. Zeker binnen onze eigen scholengemeenschap gaat dat heel goed. Vervolgcoaches zoals Hanne kunnen de leerkrachten coachen om ex-OKAN-leerlingen goed op te vangen en verder te begeleiden.'

Johan: 'We delen ook materialen met de vervolgscholen, bijvoorbeeld een kijkwijzer voor vakleerkrachten. Die helpt leerkrachten met eenvoudige, maar doeltreffende ingrepen in hun dagelijkse klaspraktijk. In theorie kunnen

ex-OKAN-leerlingen een flexibel leertraject volgen, maar in de praktijk is dat vaak moeilijk haalbaar. We zetten dus vooral in op een sterke basiszorg in de klas. Ex-OKAN-leerlingen vormen maar één groep op een heel continuüm van leerlingen met ondersteuningsnoden.'

Hanne: 'Die basiszorg komt de hele klas ten goede. Uiteindelijk hebben er veel leerlingen, zeker ook hier in de rand rond Brussel, baat bij taalsterk onderwijs, met veel spreekansen, visuele ondersteuning, heldere instructies ...'

Nele Beeckmans (opvangschoolcoach Virgo Plus Vilvoorde): 'Het gaat over de lespraktijk, maar ook over de evaluatie.

Over de auteur

**HILDE LEON,
NINA VINCX EN
LAURENS MEEUS**

zijn schoolondersteuners bij vzw 'de Rand'. Ze ondersteunen scholen binnen het project 'Boest je school!' bij taal- en ouderbeleid en 'Nederlands buiten de schooluren en schoolmuren'. Hilde is ook coördinator van het project. Laurens ondersteunt daarnaast scholen bij leer- en veranderprocessen voor Schoolmakers.

Dat is zoeken naar een evenwicht tussen leerplandoelen en haalbaarheid. We laten ex-OKAN-leerlingen bijvoorbeeld eerst een tijdje alle toetsen met open boek maken. In een volgende stap mogen ze samenvattingen gebruiken. Zo bieden we ondersteuning die we dan geleidelijk afbouwen. Sommige leerkrachten moeten aan die differentiatie in evaluatie wennen. Maar er is wel degelijk een kader voor. Het mag – of ik zou zelfs zeggen: het móét – voor die leerlingen.'

Johan: 'En ook daarbij bieden we dus ondersteuning. Iemand als Hanne staat met één been in OKAN en met één been in de vervolgschool. Ondersteunen betekent niet dat de vervolgschoolcoach naast de leerlingen gaat zitten om bijles te geven. Dat is geen duurzame aanpak. We proberen de leerkrachten in de vervolgschool en de ex-OKAN-leerlingen zelfsturend te maken. Eigenlijk is het een dialoog tussen de leerling, de leerkracht van de vervolgschool en de vervolgschoolcoach.'

Hanne: 'We bekijken samen wat al goed gaat, welke vakken nog moeilijk lopen, of er bepaalde woordenschat ontbreekt

...

We besteden ook aandacht aan leren leren. Samen houden we de vinger aan de pols en sturen we bij waar nodig.'

Nele: 'We plannen als vervolgschool dan ook structureel een aantal overlegmomenten in met de OKAN-collega's. Daarnaast kunnen we ook aanwezig zijn op klassenraden om mee te zoeken naar de best mogelijke manier van werken, op maat van de leerling.'

Johan: 'De wil om positief aan de slag te gaan met ex-OKAN-leerlingen heb ik in de loop der jaren zien toenemen. Maar leerkrachten daar nog sterker in maken, blijft een proces dat continu aandacht vraagt.'

Nele: 'Als vervolgschool proberen we sowieso een sterk kader te creëren. Dat gaat van een peter of meter voor elke ex-OKAN-leerling (dat is dan een andere leerling uit de klas) tot vaste momenten om ex-OKAN-leerlingen gericht bijkomend te helpen.'

Marc: 'Het belangrijkste blijft om de dialoog open te houden. Zo kun je aan dat warme nest dat

OKAN was een vervolg breien en help je de leerlingen om zo snel mogelijk weer verdere stappen te zetten.'

Johan: 'En uiteindelijk zien we dan dat we echt trots mogen zijn op onze leerlingen: ze krijgen een positief gevoel, ook bij het schoolleven. Ze staan sterker en hebben meer zelfvertrouwen na OKAN.'

Hanne: 'Ze zetten natuurlijk ook heel grote stappen in hun taalvaardigheid. Al moeten we realistisch blijven na dat ene jaar. Soms lijken leerkrachten in vervolgscholen te verwachten dat de leerlingen in OKAN ook al alle specifieke vaktaalwoorden geleerd hebben. Dat kan natuurlijk niet.'

Marc: 'We mogen inderdaad trots zijn op onze leerlingen. De leerkrachten leveren goed werk. Maar je loopt soms tegen structurele problemen aan. Onze OKAN-klassen zijn op dit moment vol. Er zijn niet genoeg leerkrachten om nog meer plaatsen te voorzien. Maar ook nu komen er in de omgeving natuurlijk nog nieuwkomers aan. Die kunnen we voorlopig jammer genoeg niet opvangen.'

Ex-OKAN-leerlingen in je school of klas? Dere tips van de OKAN-collega's uit TechnOV kunnen je helpen:

1. **Leef je in** in de situatie van de ex-OKAN-leerling. Stel je de berg voor waar die nog steeds voor staat.
2. **Stel je open voor een proef- en oriëntatietijd**, de periode die vroeger 'snuffelen' of 'snuffelstage' genoemd werd. Laat leerlingen al tijdens OKAN proeven van het 'reguliere onderwijs'.
3. **Zorg voor een warm onthaal** met aandacht voor welbevinden, rust, tijd voor progressie en dialoog.
4. **Stel een opvangschoolcoach of ankerfiguur aan**, die in verbinding staat met de vervolgschoolcoach om voor continuïteit te zorgen.
5. **Benut de expertise van de vervolgschoolcoach**. Organiseer geregeld overleg, bijvoorbeeld op klassenraden, het GOK-overleg ...
6. **Zet in op taalkrchtig lesgeven** met rijke contexten, interactiekansen, steun door visualisatie ...
7. **Werk vanuit een helder leezorgplan voor elke leerling** dat je altijd kunt evalueren, verfijnen, bijstellen ...
8. **Ga flexibel om met leerplandoelen en evaluatie**, voor taalvakken, maar ook voor andere vakken.
9. **Ondersteun gericht**, van in de les tot bij de evaluatie. Bouw die ondersteuning stapsgewijs en op maat van de leerling af.
10. **Laat je inspireren door goede materialen**, die je op allerlei plaatsen kunt terugvinden.

En hoe is het voor de ex-OKAN'ers zelf?

Roxana Milcu kwam vier jaar geleden naar België. Ze sprak toen alleen haar moedertaal. Intussen stroomde ze door van de OKAN-klas in TechnOV naar het zesde jaar 'Office & Customer Service' in Virgo Plus Vilvoorde.

'OKAN was een heel leuke ervaring. Het was een heel warm nest. De leerkrachten waren mijn tweede familie.

Ze gaven me echt het gevoel dat ik mezelf kon zijn. Ik kreeg heel veel kansen om te leren en te praten. Ook in de school waar ik nu naartoe ga, is dat nog het geval, bijvoorbeeld met extra uren speciaal voor ex-OKAN-leerlingen. Ik doe stage aan de balie van het stadhuis van Vilvoorde. Ook hier kan ik veel spreken: met mensen die een identiteitskaart komen aanvragen,

een rijbewijs komen afhalen ... Ik zie nu hoe belangrijk Nederlands is.'

Meer zien? Hanne, Marc en Roxana werden ook geïnterviewd door RINGtv. Je vindt het nieuwsitem op de RINGtv-website: 'Van OKAN-klas naar stage op het stadhuis, Roxana legt lange weg af'.

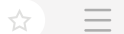
DE MAILBOX VAN FONNS

Na onze oproep voor lesideeën over nieuwkomersonderwijs, vonden heel wat leerkrachten de weg naar onze mailbox. Ontdek in deze rubriek het moois dat in onze inbox terecht kwam!

*Stuur jouw
lesidee in!*

Heb jij een leuk lesidee, maar zie je het niet meteen zitten om er een volledig artikel over te schrijven? Of is het meer een suggestie of een tip? Mail het dan naar redactie@tijdschriftfons.be! Wie weet krijgt jouw lestip dan een plaatsje in een van de volgende nummers.

SCHOOLPOORTEN WIJD OPEN VOOR ALLE KINDEREN

VAN: FANNY SCHOORENS (PEDAGOGISCH COÖRDINATOR SCHOLENGROEP ARKORUM)

De wereld is steeds in beweging en brengt kinderen uit alle windstreken naar de Vlaamse scholen. 18 basisscholen in de regio Roeselare-Ardoorie vormen samen de scholengroep Arkorum. Anderstalige nieuwkomers krijgen er een warm onthaal, want ze verrijken de scholen met hun taal en cultuur.

Voor het onthaalonderwijs zetten we bewust in op drie basisbehoeften. Zo zetten we sterk in op de persoonlijke en sociale ontwikkeling van kinderen. Wat heeft elk kind nodig om zich te ontplooiën tot een volwaardig persoon? Daarnaast focussen we ook op kennis, vaardigheden en houdingen om succes op school en in de maatschappij te faciliteren.

We oriënteren onze kinderen goed door info te vragen en te geven aan ouders. Door in dialoog te treden en te begeleiden, vormen we een zachte brug. Om al onze scholen te ondersteunen zijn er infofiches aangemaakt die informatie geven of vragen aan de ouders. De bedoeling is dat de schoolteams deze fiches schooleigen verwerken.

Ten slotte is het goed te beseffen dat de perfecte onthaalwerking niet bestaat. Elke nieuwkomer is anders en heeft een eigen rugzakje. Het onthaalonderwijs is een positieve uitdaging, die vraagt om voortdurende reflectie en bijsturing. Enkel zo kun je tot kwaliteitsvol onderwijs komen, elke dag opnieuw.

BENIEUWD NAAR DE INFOFICHES?

Via Fons+ kun je ze allemaal raadplegen: de koelkastfiche en klasfiche waarmee informatie wordt doorgegeven, en de fiches waarmee informatie wordt opgevraagd: tips voor het secretariaat bij de inschrijving, tips voor leerkrachten om in te zetten bij het kennismakingsgesprek, en een checklist met alle relevante info.

Send

MOBIELE ESCAPEROOM 'HET GEHEIM VAN DE BOEKENMOEKE'

VAN: BETH VANDERSLOOTEN (BEZIELER VAN WOORDENSCHATJES EN LEESKAMPIOENEN)

'Het geheim van de Boekenmoeke' is een activiteit voor leerlingen van de tweede en derde graad van de lagere school. Ik heb met De Boekenmoeke een combinatie gezocht tussen (begrijpend) lezen en het oplossen van raadsels. Inzetten op succeservaringen waarbij leerlingen stap voor stap een mysterie ontrafelen, gekoppeld aan boeken, bleek een schot in de roos.

In 'Het geheim van de Boekenmoeke' gaan de leerlingen in vier groepen coöperatief aan de slag om elk een deel van een probleem op te lossen. Ze doen dit door raadsel na raadsel op te lossen, aan de hand van de boeken die ze in een eigen boekenkastje vinden.

Wat me bij zo'n sessie telkens opvalt is dat de kinderen aan het begin snel willen opgeven. Ze zijn het immers niet gewoon om op zo'n manier te denken. Het eerste raadsel gaat meestal moeizaam, maar zodra de leerlingen hun eerste succes binnen hebben, zie je het enthousiasme stijgen. Daarom ben ik er steeds meer

van overtuigd dat het escaperoom-principe absoluut een meerwaarde kan zijn in de klas.

Het is trouwens redelijk simpel toe te passen en het kan - met een beetje creativiteit - bij zo goed als elk leerdoel: van spellingregels over het lezen en uitvoeren van instructies tot het herkennen van woordsoorten of antwoorden zoeken in een tekst. Ik vermeld hier enkele doelen van het vak taal, maar uiteraard kun je in elk vak aan de slag gaan met raadsels en sloten.

Helder krijgen wat je uitgangspunt is en waar je naartoe wil, is meestal het moeilijkste. Zodra die horde genomen is, loopt het uitwerken erg vlot. Je hoeft er echt geen uren werk in te steken. Als je een aantal 'must haves' in de klas hebt, is zo'n activiteit snel gemaakt. Je maakt je mysterie zo groot of zo klein als je wil, maar voor dagelijkse toepassing in de lessen, kun je het best kiezen voor kleine korte raadsels met één slot waarachter je bijvoorbeeld een leuke afsluiter van de dag of les steekt.

Wat behoort tot je basispakket? Een aktetasje (liefst met twee cijferslotjes) of een klein kluisje met cijfercombinatie zijn topitems en zorgen voor heel wat mogelijkheden. Daarnaast kunnen spelletjes zoals *Mini-Loco*, *Bingo*, *Scrabble* en *Wie is het?* gemakkelijk aangepast worden om als raadsel te dienen. Er zijn heel wat websites te vinden met een overzicht van courante codes en hoe ze opgelost worden. Sla er enkele van op of haal een puzzelcodex in huis voor extra inspiratie.

MEER LEZEN

over workshops en vormingen waarin (begrijpend) lezen, genieten van taal en leesmotivatie centraal staan? Surf dan naar www.woordenschatjes.be.

OKAN EN MULTIMODALE WOORDPLATEN

VAN: MARIJKE LIPPENS (LEERKRACHT BUSO SINT-GREGORIUS, GENTBRUGGE)

Vijf jaar geleden startten we in BuSO Sint-Gregorius met een mini-OKAN-klas. We ontwikkelden zelf jarenlang

eigen materiaal en verzamelden ook bestaande materialen. Op het resultaat van al dat werk zijn we bijzonder

trots. We lichten er hier graag drie zaken uit.

Juf Tonia ontwikkelde de thema's via Canva en maakte zelf filmpjes met gebaren. Het is wetenschappelijk bewezen dat het aanbieden van gebaren een faciliterende rol speelt in het proces van woordleren bij jonge kinderen (Gallese & Lakoff, 2005). Waarom zouden we deze didactiek dan ook niet gebruiken voor OKAN-leerlingen, waar het ontwikkelen van het Nederlands zo snel mogelijk moet verlopen om goede onderwijskansen te krijgen?

Juf Katty visualiseerde de praktijktaal zodat de leerlingen zo snel mogelijk kunnen volgen in hun praktijk. Gelukkig bestaan er vandaag veel programma's die je helpen bij het visualiseren van woordenschat: Canva, Quizlet, Kahoot, Socrative, ...

Ten slotte ontwikkelde de school multimodale woordplaten, waarover je meer kunt lezen op de website www.woordplaten.be. Wat houden die multimodale woordplaten in? Een woord kan je representeren op verschillende manieren. Woorden kan je opslaan in een mentaal lexicon: ze vormen netwerken, die je gerust het mentale woordenboek van de leerlingen kunt noemen. Welnu, multimodale woordplaten zijn niets anders dan de didactische weergave van al die modaliteiten (gebaar, woord, schriftbeeld, tekening/prent) in jouw hoofd.

De woordplaten werden in een modern jasje gestoken en aangevuld

met de Nederlandse methodiek van systematische woordenschatopbouw en het gebruik van visuele schema's (Verhallen, van den Nulft). Johan Guns tekende er prachtige tekeningen bij en logopediste Marijke Lippens maakte de bijbehorende teksten. Ze gebruikt de woordplaten ieder jaar bij haar enthousiaste, gemotiveerde leerlingen, die zo steeds succeservaringen opdoen, helemaal aansluitend bij een *growth mindset*. De handboeken worden een schooljaar lang getoetst aan de groei en het welbevinden van de leerlingen en bijgestuurd waar nodig, vooraleer ze gefinaliseerd worden.

Na 600 woordplaten werken we verder op tekstniveau. De focus ligt op een correcte zinsbouw, de vervoeging van werkwoorden, complexere zinsstructuren, verwijswaarden, tekstbalonnen, dialogen, ... Die zaken worden stapsgewijs aangeboden, binnen de zone van de naaste ontwikkeling en aansluitend bij de sleutels voor effectief begrijpend lezen van de VLOR.

De teksten zijn functioneel, want dat vergroot de leesmotivatie. De tekstinhoud wordt ook gevisualiseerd. We gebruiken visuele schema's en tekeningen. Basale W-vragen evolueren naar open vragen. Als je de woordplaten gebruikt, kan je heel snel woordenschatvragen opvullen. Recente interactieve modellen van begrijpend lezen benadrukken echter ook dat leesbegrip tot stand komt

door de combinatie van bottom-up en top-down-processen. Het is daarom aangewezen om woordplaten te gebruiken naast de bestaande NT2-methodes (Beter Lezen, Instroom, Taalrecht,...).

Na de zomervakantie merken wij dat de leerlingen de gevisualiseerde woorden nog steeds kennen. Even kort herhalen met de kleine woordkaartjes en er kan weer snel nieuwe leerstof gegeven worden. We zijn dan ook heel fier dat de 1000ste woordplaat getekend werd.

Een krachtige leeromgeving creëren om de OKAN-leerling zo snel mogelijk Nederlands te leren is onze ultieme motivatie. Wij hopen dan ook de woordplaten bij zoveel mogelijk OKAN-leerlingen te brengen zodat ze maximale leeransen kunnen krijgen.

Wens je meer informatie over deze woordplaten en/of onze OKAN-werking, neem dan gerust contact op met marijke.lippens@sintgregorius.be

Send

VAN: YASMINE GEUENS

Dag Fons,

Ik ben juf Yasmine, 23 jaar. Vorig schooljaar startte mijn loopbaan. Ik kwam terecht in een basisschool waar ik de taak als leerkracht anderstalige nieuwkomers op mij nam. Leuke ervaring! Ik begon met het maken van mijn eigen woordkaarten, spelletjes,... De woordkaarten die ik maakte, sloten aan bij m'n lessen en bij de leefwereld van de kinderen. Leerden ze bijvoorbeeld over het bos,

dan maakte ik woordkaarten over het bos. Ik ging met deze woordkaarten speels aan de slag: memory, woorden meppen, een woordzoeker, wat is er weg,... Ik merkte dat mijn ATN-leerlingen hier veel uit leerden. Om het wat moeilijker te maken, begon ik ook met werkbundels. Die zijn nog steeds speels, maar richten zich al wat meer op het schoolse. Deze bundels kunnen gemaakt worden door leerlingen van het eerste tot en met het zesde leerjaar. Ik kreeg veel

positieve reacties op mijn bundels vanuit de basisschool, zowel van collega's als van de directie.

Ik verzamelde alles in mijn Facebookgroep 'juf Yas'. De meest succesvolle werkvormen zijn: memory met de woordkaarten, Halli Galli (lente, kerstmis), Dobble, zoekprenten, bingo, ... Ook via de website samenvooronderwijs.com (juf Yas) kan je mijn materiaal vinden.

12-13

Send

LITERATUUR IN DE OKAN-KLAS

Wie in onze informatiemaatschappij volwaardig wil meedraaien, moet een brede waaier van teksten met begrip kunnen lezen. OKAN-leerlingen worden klaargestoomd om teksten te begrijpen die ze in het dagelijkse leven nodig hebben. Literatuur komt daarbij minder aan bod. Toch verdient ook literatuur een plaats in de OKAN-klas. Rijke teksten diepgaand lezen stimuleert immers de lees- en taalvaardigheid. Literaire teksten zijn bij uitstek rijk. Literatuur beleven heeft positieve effecten op welbevinden, persoonsvorming, empathie, denkvermogen en sociale participatie. Redenen genoeg dus om ook in de OKAN-klas tijd te maken voor literatuur.

Ruud Meert, Jona Hebbrecht & Marlies Algoet

Over de auteur

RUUD MEERT is redacteur bij Wablieft en coördinator van het project 'Rijke teksten voor OKAN' met steun van het leesoffensief.

JONA HEBBRECHT is lerarenopleider en onderzoeker aan hogeschool Odisee en leesonderwijsexpert bij Iedereen Leest. Jona coacht scholen met vragen over leesonderwijs en onthaalonderwijs voor andersstalige nieuwkomers. Ze is ook auteur van het boek 'Van leerlingen lezers maken' (LannooCampus, 2023).

MARLIES ALGOET is lerarenopleider en onderzoeker aan hogeschool Odisee. Marlies doet onderzoek naar kwaliteitsvolle interactie en is coördinator van het postgraduaat Lees-coach.

*Ook vandaag schommelt en rammelt de bus.
Net zoals mijn maag.
Ik heb deze ochtend niet kunnen eten, want ik had de wekker niet gehoord.
Ik nam dit schooljaar al 40 keer bus 44.
Ja, ik tel voortdurend. Ik tel alles.
Dat lijkt wat vreemd.
Maar mijn huisdokter zegt dat het niet besmettelijk is.
Hij zegt ook dat ik het beter niet luidop doe.*

Uit: **Beren op de bus** - Daniel Billiet

EEN LEESOFFENSIEF VAN WABLIEFT

Samen met een groep schrijvers, OKAN-leerkrachten en leesonderwijsexperten van Odisee en CTO zet Wablieft in op literatuur in de OKAN-klas. Het project 'Rijke teksten voor OKAN' zorgt voor een 60-tal nieuwe teksten met bijbehorend lesmateriaal voor OKAN-leerlingen van 10 tot 18 jaar. De teksten sluiten aan bij de interesses en de leefwereld van deze doelgroep. Zo vult het project een lacune in het huidige leesaanbod, tussen de makkelijke teksten voor beginnende, jonge(re) lezers en de Wablieft-boeken voor volwassenen.

*Ik zit op de laatste rij, naast Max.
Hij is mijn beste vriend.
Meneer Peeters begint met de les.
Hij geeft Engels. Dat vind ik een leuk vak.
Maar ik hoor niets van wat hij zegt.
Ik wil weten waarom Yana er niet is.*

Uit: **Ik ben een held** - Astrid Sercu

Naast de teksten is er ook een praktische handleiding over effectief leesonderwijs, gebaseerd op wetenschappelijke inzichten. Voor elke tekst is er een lesfiche, waarin enkele belangrijke didactische principes zijn opgenomen. Hieronder een voorproefje.

EEN TRANSPARANT, AUTHENTIEK LEESDOEL

Zorg voor een duidelijke focus met een concreet, authentiek leesdoel dat voortvloeit uit de tekst. Het leesdoel bepaalt immers in grote mate hoe je een tekst leest.

'We willen weten wie de held is uit de titel en waarom.'

'We maken een tekening om de banden tussen de personages beter te begrijpen.'

Visualiseer je leesdoel op het bord, zo blijft het doel ook duidelijk tijdens het lezen.

EEN TOEGANKE-LIJKE TEKST

Vlot begrijpend lezen is een complex samenspel van leesvaardigheid, leesmotivatie en leesgedrag. Ook taalbagage en achtergrondkennis spelen een grote rol. Maak de tekst toegankelijk: activeer **voorkennis** of geef **achtergrondkennis** mee via filmpjes, foto's,... Creëer voor, tijdens en na het lezen ruimte voor eigen ervaringen.

'Wat zie je? Waar denk je aan? Herken je dit? Waar zag je dit al? Wat leerde je hier al over?'

Ook **woordenschat** speelt een grote rol bij lezen, zowel de kwantiteit als de kwaliteit ervan. Zoek samen naar de betekenis van nieuwe of moeilijke woorden. Leer strategieën aan om met onbekende woorden om te gaan. Laat leerlingen tijdens en na het lezen de nieuwe woordenschat actief gebruiken.

KWALITEITSVOLLE INTERACTIE

Interactief (voor)lezen bevordert mondelinge taal en woordenschat. Praten over lezen verdiept de leeservaring en maakt verschillende meningen, perspectieven en interpretaties bij de tekst bespreekbaar. Zorg voor open denk-vragen en veel ruimte voor inbreng. Daag de leerlingen uit om ideeën te verwoorden. Vraag door en laat reacties verduidelijken.

'Interessant idee, waar lees je dat in de tekst?'

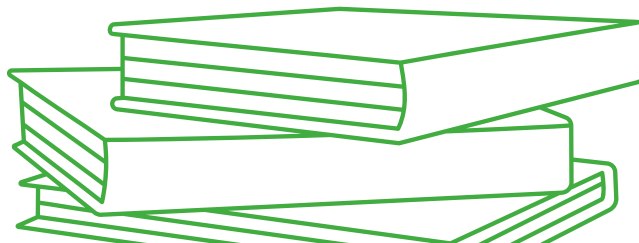
'Wat vind jij van de oplossing van Maha? Hoe zou jij dit probleem aanpakken?'

MODEL STAAN

Leerlingen hebben behoefte aan een leesrolmodel. Wanneer jij aspecten van technisch lezen en leesstrategieën hardop denkend voor doet, geef je leerlingen inzicht in jouw lees-denkproces. Door te tonen hoe jij omgaat met leesmoelijkheden, hoe jij zaken uit een tekst afleidt ... leer je leerlingen strategisch met teksten omgaan.

ACTIEF (HERHAALD) LEZEN

Wanneer leerlingen zich lange tijd in een uitdagend thema met bijbehorende teksten verdiepen, wordt lezen echt zinvol. Herhaald (voor)lezen en een actieve verwerking zorgen voor leesverdieping. Maak daarom voldoende tijd voor lezen en (lees)opdrachten. Geef leerlingen waar mogelijk autonomie, zorg voor verbondenheid én competentieontwikkeling. Zo bevorder je naast lees- en taalvaardigheid ook leesmotivatie.

INZOOMEN EN UITZOOMEN

Zoom in op taalspecifieke kenmerken op woord-, zins- en tekstniveau.

'Opgelet, ik hoor een /t/, maar ik schrijf een 'd' aan het einde van het woord 'held'. In het woord 'helden' hoor ik een doffe e.'

Zoom uit en gebruik de leeservaring om een thema te verdiepen en te verbreden.

'Wat is een held?'

'Vind jij de hoofdpersoon een held?'

'Was jij al eens een held?'

'Wie zijn de helden in onze maatschappij vandaag?'

'Wie zijn de helden in jouw thuisland?'

Met dit nieuwe aanbod van rijke teksten met handleiding wil Wablieft de lees- én leefwereld van anderstalige nieuwkomers verbreden, en OKAN-leerkrachten ondersteunen om in te zetten op leesvaardigheid én leesmotivatie.

Save the date!

Op 1 december stelt Wablieft 'Rijke teksten voor OKAN' voor in Brussel. Inschrijven kan via www.wablieft.be.

DE IDEALE OKAN-BOEKENKAST

In februari 2022 startte ik met het postgraduaat Leescoach bij hogeschool Odisee. Dankzij gastsprekers en veel infosessies werden we ondergedompeld in alles wat met lezen en onderwijs te maken heeft. Het einddoel van de opleiding was een leesbeleid uitbouwen voor de school waar je werkt. Voor mij is dat de OKAN-afdeling van het KTA in Brugge. Onze boekenkast is een belangrijk onderdeel van het leesbeleid, want voor anderstaligen die volop in hun tweedetaalverwerving zitten, biedt lezen tal van voordelen. Maar welke boeken moeten zeker in de collectie zitten en hoe orden je alle boeken? In dit artikel lijst ik enkele tips en inzichten op die ik zelf meenam uit mijn literatuur- en praktijkonderzoek. Deze tips kunnen je helpen bij het selecteren van materiaal, maar kijk zeker zelf ook grondig en kritisch naar alle boeken voor je ze in je collectie opneemt!

Liesje De Clercq

Over de auteur

LIESJE DE CLERCQ

werkt in de OKAN-afdeling van het KTA in Brugge en behaalde met succes de postgraduaat Leraar Nederlands voor andersstaligen en Leescoach aan hogeschool Odisee.

SOORTEN BOEKEN IN DE BOEKENKAST

Boeken in de moedertaal

Lessen in OKAN zijn gebaseerd op het taalbadprincipe. Leerlingen worden ondergedompeld in de nieuwe taal: al hun cursussen en instructies worden direct in het Nederlands gegeven. Ook de moedertaal heeft echter in de klas - net als in de herenen - nog steeds een belangrijke plaats. Maak in de boekenkast dus plaats voor boeken in het Nederlands én in de verschillende moedertalen van je leerlingen. Lezen in de moedertaal biedt momenten van herkenning, waardering en rust.

Tweetalige boeken

De combinatie van moedertaal en de te leren taal in één boek biedt nog meer voordelen. De (h)erkenning van de moedertaal komt terug, maar de leerling kan ook bepaalde gelijkenissen en/of verschillen tussen beide talen ontdekken. Deze

boekjes worden enkel gedrukt in kleine oplages en zijn wel duur.

Strips

Een woord leren gaat sneller als er een tekening bij staat, blijkt uit onderzoek. Een strip waarin een verhaal ook sterk visueel verteld wordt, verdient dus zeker een plaats in onze boekenkast. We moeten in Vlaamse stripreeksen wel opletten met stereotypen. Ze zijn nu eenmaal gemaakt in een andere tijdsperiode. Een kritische blik op je aanbod is daarom noodzakelijk. Let op: een strip heeft een andere indeling. Begeleid de leerling daarin.

Prentenboeken

Net als bij de strip beeldt het prentenboek de kern van het verhaal uit in tekeningen. In die categorie worden de oudere leerlingen echter vaak vergeten. Voor hen moet je op zoek gaan naar boeken met donkerdere kleuren, vagere vormen en serieuzere onderwerpen. Moeilijker te vinden, maar ze bestaan. Binnen deze categorie zijn er ook de woordeloze boeken. Die bevatten geen taal, dus ze zijn laagdrempelig om

in je klas te gebruiken bij leerlingen met verschillende moedertalen.

Poëzie

In andere landen binnen en buiten Europa leeft de dichtvorm nog meer dan in België. Dat geldt bijvoorbeeld voor de vele Arabisch sprekende leerlingen die in onze OKAN-klassen zitten. Gedichten creëren en voordragen gaat over het spelen met en proeven van taal. Dat is het belangrijkste. Boekjes met simpele rijm en leuke versjes vallen het meest in de smaak.

(Beeld)woordenboeken

Tegenwoordig moeten we leerlingen niet meer leren werken met een woordenboek in de les. Vaak kennen ze Google Translate al. Beeldwoordenboeken doen het bij OKAN-leerlingen vaak beter dan de dikke Van Dale, die leerlingen makkelijk kan afschrikken. Er bestaan echter ook veel dunnere boekjes waar enkel basiswoordschat afgebeeld wordt. Die werden tijdens mijn praktijkonderzoek vaak vastgenomen.

Voorleesboeken

Er is in OKAN zeker ook ruimte voor interactief voorlezen. Thibaut Duthois, een van de bezielers van het 'Overhaald'-boek, deed voor z'n masterscriptie onderzoek naar interactief voorlezen in OKAN-klas- sen. Uit zijn onderzoek bleek dat leerlingen die voorgelezen werden, minder het gevoel hadden dat ze moesten lezen, maar meer zin kregen om het te gaan doen.

Magazines

Magazines kan je vinden over allerlei verschillende onderwerpen. Ze bevatten vaak veel beeldmateriaal met een korte uitleg erbij. Je kan magazines gebruiken om interesse op te wekken bij leerlingen, maar ook om een dood moment in een les op te vullen. Het grote voordeel van een magazine is dat het bedoeld is om in te bladeren, om hier en daar wat te lezen, en terloops wat taal op te pikken.

Informatieve boeken

Deze boeken kunnen de woordenschat- kennis van de leerlingen uitbreiden. Denk dan vooral aan leerlingen die doorstromen naar specifieke onderwijsrichtingen.

Didactische boeken

Er bestaan heel wat boeken met tips over (niet-)talige onderwerpen om te gebruiken in de OKAN-klas. De didactische boeken hebben zeker recht op een plaats in de lerarenkamer. Een boekenkast in je hal zetten is trouwens niet genoeg. Je moet ze ook daadwerkelijk gaan gebruiken in de lessen.

Leesboekjes

Het grootste deel van de kast zal bestaan uit leesboekjes. Om aan de noden van al je leerlingen te kunnen voldoen, moeten er verschillende niveaus en onderwerpen in je collectie aanwezig zijn. Via gespecialiseerde uitgeverijen kan je leuke reeksen vinden. Een typisch OKAN-lees-

boekje is dun, bevat veel herhalingen, een gemakkelijke vertelstructuur en een paar prenten om de context duidelijk te maken. Vaak gaan ze over avonturen in of personages uit andere landen.

NIVEAUBEPALING VAN DE LEESBOEKJES

Bepaalde AVI-boekjes zijn bruikbaar, zeker als je de boekenkast vult met een beperkt budget. De AVI-indeling gaat wel over technisch lezen. Dat kunnen de meeste van onze leerlingen al. Zij hebben meer moeite met *begrijpend* lezen.

Daarom hebben we binnen onze school een systeem ontwikkeld waarbij we de leesboekjes onderverdelen in 5 niveaus:

- 1) Ik kan korte woorden en zinnen lezen (boekjes AVI-start);
- 2) Ik kan hoofdletters en leestekens lezen, de O.T.T. begrijpen en ik ken al gemakkelijke woordenschat;
- 3) Ik kan hoofdletters en leestekens lezen, de O.T.T. begrijpen en ik ken al moeilijkere woordenschat;
- 4) Ik kan de O.V.T. begrijpen en ik ken al gemakkelijke woordenschat;
- 5) Ik kan de O.V.T. begrijpen en ik ken al moeilijkere woordenschat.

Zoek in je selectie naar de meest gebruikte werkwoordstijd, figuurlijk taalgebruik en minder gebruikte woordenschat. Niveau drie is in onze kast het meest vertegenwoordigd.

Nog een laatste tip

Ik heb vooral geleerd dat het meeneem- aspect van groot belang is. Leerlingen willen zeker meer Nederlands oefenen door te lezen, maar dan wel in hun omgeving en op hun voorwaarden. Zorg dus voor een laagdrempelig uitleensysteem en geef het de nodige tijd om dat systeem te laten integreren in je schoolomgeving.

Buiten de lijntjes

Enkele boekentips

- *Als ik jou: poëzie voor anderstaligen*, Annemie Decavele (2010)
- *Nederlands in beeld*, Bondi Sciarone (2009)
- *Ik zie, ik zie (oefenen met klanken)*, Anne Nederkoorn (2017)
- *Actief met taal*, Dieuwke Coole en Anja Valk (2015)
- *Drakenverhalen*, Tea Orsie en Anna Lang (2022)
- *Werken in – stagegidsen*, Eenvoudig Communiceren B.V.
- *Water bij de melk – verhalen voor mensen die Nederlands leren lezen*, Jeanne Kurvers e.a.
- Tweetalige boekjes van Nik-Nak

De ideale OKAN-boekenkast

Een praktijkgids

Lezers maak je samen

EEN SCHAT AAN MATERIAAL IN HET CONTACT MET OUDERS

Over de auteur

EEFJE RAETS en **RENEE RYCKX** werken voor De Schoolbrug, een Antwerpse organisatie die werkt aan partnerschap tussen school en ouders. Eefje is er themaverantwoordelijke lezen en Renée is projectmedewerker.

Enkele jaren geleden was de slogan van de Voorleesweek 'Lezers maak je samen'. En dat klopt. Leerkrachten en ouders doen dit samen en het liefst sluiten ze hun verbond zo vroeg mogelijk. Wil jij met ouders in gesprek gaan over voorlezen thuis? Leen je voor het eerst materialen uit jullie schoolbib uit aan gezinnen? Wil je ouders tonen wat ze thuis allemaal kunnen doen met boekjes? Dan deelt De Schoolbrug graag zijn materialen met jou. We stellen ze in dit artikel aan je voor.

Eefje Raets en Renée Ryckx

PRATEN MET BEELDEN

De praatplaten over voorlezen zijn een hulpmiddel als je merkt dat er

een taalbarrière is in gesprekken met ouders. Iedere tekening omvat verschillende tafereel in een diverse setting. Je ziet het fenomeen 'voorlezen' in al zijn gedaantes. Het gaat dus ook over

vertellen bij woordeloze prentenboeken, over een luisterboek, over voorlezen in je eigen taal, over praten over een boek, enzovoort.

Er bestaat ook een kleurplaat van. Je kunt bijvoorbeeld je (AN-)leerlingen eerst laten inkleuren wat ze al met hun ouders gedaan hebben, om hen dan in een ander kleurtje te laten aangeven wat ze nog allemaal leuk zouden vinden om te doen. De tekeningen kunnen motiverend werken voor ouders om iets nieuws te proberen.

Naast de grote praatplaat zijn er twee extra versies. Er is een versie met opties, voor als een ouder aangeeft zelf weinig tijd te hebben. Hierop zie je kinderen aan elkaar voorlezen, een kind naar een voorleesfilmpje kijken en grootouders die de rol van voorlezer

opnemen. De tweede versie maakt bespreekbaar wat helpt en wat stoort. Ouders aan wie nooit is voorgelezen en die er weinig ervaring mee hebben, weten soms niet welke context werkt. Er staan stoorzenders op zoals een televisie die aanstaat, bezoek in de woonkamer en een telefoongesprek in dezelfde ruimte.

Bij deze praatplaten hoort een leidraad met de opzet, een lijst met alle taferelen en enkele creatieve ideeën.

LIEF ZIJN VOOR BOEKEN

Deze poster kan je ophangen in je klas- of schoolbib. Hij illustreert hoe je zorg draagt voor een boek. Je kan 'm regelmatig overlopen met je leerlingen. Dit is iets wat ze gaandeweg leren. Een ezelsoor en een gescheurde pagina zijn helaas deel van het leerproces. Toon de poster ook aan ouders die voor het eerst boeken uitlenen. Gaat er toch iets verloren of stuk? Blijf dan ademen. Geef hun nooit een publieke uitbrander, want daarmee is elke kans op verdere uitleen verkeken en vaak ook de boekenhonger van de ouder of het kind.

EERSTE HULP BIJ KEUZE

Deze poster helpt een ouder een boek te kiezen voor of samen met zijn kind. Voor jou is dat misschien evident, maar dat is niet zo voor iedere ouder. Een niet-zo-geschikt boek of een gefaald voorleesmoment, dat draagt natuurlijk niet bij aan het leesplezier van een kind. Het vermindert ook de kans dat een ouder het nog eens probeert. Stap één is dat ouders en kinderen zelf kiezen in welke taal het boek moet zijn. De poster sluit niet- of laaggeletterde ouders niet uit. Ook alternatieven voor een tekst woord voor woord lezen komen immers aan bod. Je kan de poster ergens op een strategische plek ophangen. Nog

beter is het als je zelf de boekencupido speelt en af en toe aan de hand van de stappen helpt kiezen.

IN AANTOCHT

Binnenkort komt onze inspiratiebundel voor een diverse klas- en schoolbib uit. We doen heel erg ons best om jou ervan te overtuigen je boeken uitleenbaar te maken voor gezinnen. Twintig procent van de Vlaamse leerlingen ontleent immers nooit boeken uit de openbare bibliotheek en dan is jouw schoolcollec-

tie een noodzakelijk opstapje. Veertien procent van de Vlaamse leerlingen heeft thuis hooguit tien boeken, terwijl het aantal boeken dat thuis aanwezig is een grote voorspeller vormt voor leesvaardigheid, zo blijkt uit het PIRLS-onderzoek. Reden genoeg om schoolbudget vrij te maken en je angst voor beschaadiging aan de kant te schuiven. Het document geeft je een stappenplan, concrete tips over beheer en budget en uitgewerkte hulpmiddelen. Het bulket daarnaast van de meertalige, speelse en originele boekentips.

Op zoek naar de materialen?

Je vindt alle materialen via de materialenbank van De Schoolbrug. Alle platen die in dit artikel vermeld werden, kun je dan weer downloaden via Fons+. Wil je de inspiratiebundel voor klas- en schoolbibliotheken niet missen? Volg dan 'De Schoolbrug' op Facebook.

Schoolklap

Een ander project van De Schoolbrug, 'Schoolklap', wil taal oefenkansen bieden aan ouders op school. Wil je graag een taal oefenkans organiseren voor ouders op school, maar weet je niet goed hoe je dat precies moet aanpakken? De Schoolbrug geeft je graag een aantal tips om zelf aan de slag te gaan. Hoe een ouder zijn kind thuis ondersteunt heeft een grote impact op de schoolloopbaan van het kind. Een goede samenwerking met ouders draagt daarom bij tot de schoolloopbaan van je leerlingen. Pas wanneer je weet wat ouders nodig hebben op het vlak van onderwijs ondersteuning thuis, kun je hen gericht ondersteunen. Een taal oefenkans geeft je als school de kans om ouders beter te leren kennen. Voor ouders is een taal oefenkans op school een laagdrempelige manier om de werking van de school te leren kennen, spreekdurf te ontwikkelen en om andere ouders te leren kennen.

We ontwikkelden een wegwijzer met mogelijke thema's, voordelen voor jou en de ouders, een wetenschappelijk kader en een heleboel tips om als school taal oefenkansen te organiseren.

Meer lezen via <https://www.deschoolbrug.be/nederlands-voor-ouders-op-school/>

Anja Cocquyt

*Over de auteur***ANJA COCQUYT**

is leerkracht in OKAN Oostende.

Mijn woning

“Stel je woning uit je thuisland voor.” Het enige agendapunt. Het was de afsluiter van het thema: het huis. Drie lessen lang hadden ze aan een PowerPoint gewerkt. Farah had nog een echte foto van haar ouderlijk huis in Damascus, een groot huis met een sprookjesachtige binnenkoer. De anderen hadden op het net een huis moeten zoeken dat op het hunne leek.

‘Wie wil als eerste?’

Eén kandidaat. Sahir. De lange, magere jongen beende naar voren. Zijn armen, die net iets te lang leken, slingerden heen en weer. Vreemd dat deze zwijger vrijwillig aan de spreekoefening wou beginnen. Sahir was een gesloten boek en sprak altijd met fluisterstem. Ik had alle truken van de voor geprobeerd om hem spontaan te laten spreken. Een schooljaar lang. Niks. Hij sprak alleen als het écht moest.

‘Dit is Somalië. Mijn land.’ Een slide van een wereldkaart met een rode stip boven op Somalië. De volgende slide toonde enerzijds een adembenemend landschap, anderzijds een vluchtelingenkamp. ‘Mijn land is vroeger veel mooi. Nu veel kapot. Na Al-Shabaab komen. Al-Shabaab doen zelfde dan taliban in ander land. Na huis kapot ik wonen met mijn oma in dit huis.’ We zagen een hutje gemaakt van takken en doeken. Hij straalde alsof hij ons een riante villa met zwembad voorschotelde. ‘Mijn huis is zo hoog,’ hij hield zijn hand tegen zijn heupen, ‘en mijn huis is zo lang.’ Hij maakte twee grote passen. Een tweetal meter dus. ‘Ik maken huis zelf alleen. Voor ik en mijn oma.’ Hij was overduidelijk trots op zijn eigen creatie.

‘Mevrouw,’ Farah onderbrak de spreekoefening. ‘Sahir begrijpt de opdracht niet.’ Ze spreidde verontwaardigd haar armen in de lucht. ‘Hij moet foto van zijn huis tonen. Niet dit.’

‘Is mijn huis,’ zei Sahir. ‘Daar ik wonen met oma.’ De laatste slide toonde een uitgedroogde poel. ‘Daar ik ga water halen om oma dan kunnen koken.’ Hij zweeg. Leek na te denken, fluisterde dan: ‘Klaar.’

‘Oké, zijn er mensen die iets willen vragen of zeggen?’

‘Jij doet niet goed, Sahir! Jij moet je huis tonen. Niet dit.’ Dat was Farah. Alweer.

‘Is mijn huis.’ Hij liet ons nog eens het hutje zien.

‘Maar neen, dat is geen huis! Jij moet foto zoeken van huis die zoals jouw huis is. Een huis is met deur, keuken, slaapkamer...’ Ze telde demonstratief op haar vingers. ‘Wij hebben allemaal geleerd.’ Ze stond op en draaide zich naar mij. ‘Mevrouw, Sahir wil niet luisteren. Zeg jij?’

‘Farah, ik denk dat jij niet goed luistert. Sahir zei nu al drie keer dat dit zijn huis was.’

‘Maar nee,’ ze ging weer zitten. Met grote ogen keek ze naar de foto. Het leek haar nu pas te dagen. ‘Jij slaapt daar?’

Sahir knikte.

‘Met jouw oma?’

‘Ja.’

Ontsteld wees ze naar het bord. ‘Kan je met twee mensen in dat?’

‘Ja. Mijn oma en ik. Ons ander huis Al-Shabaab kapot doen. Zij doen alle water kapot. Iedereen naar grote stad. Ik wil niet, mijn oma wil ook niet. Dus wij wonen daar. Omdat wij willen daar wonen.’ Sahir had nu al meer verteld dan heel het voorbije jaar. Hij moest dit écht kwijt. ‘Wacht.’ Hij zocht iets op de computer. Een foto van een groot waterreservoir verscheen op het bord. ‘Al-Shabaab maakt kapot met bom. Daarom iedereen gaat weg. Zonder water kunnen niet leven.’

‘Jij wou niet naar de grote stad?’ vroeg ik.

‘Neen. Te veel mensen in de stad. Geen werk daar. Is niet goed. Ook Al-Shabaab daar. Al-Shabaab is niet goed. Zij doen handen af van mensen als zij willen. Als zij boos zijn, zij doen zo.’ Hij hakte met zijn rechterhand op zijn linkerpols. ‘In België geen Al-Shabaab.’

‘Neen,’ schudde Farah. ‘In België is geen Al-Shabaab en in België zijn échte huizen.’

Sahir zweeg. De glans verdween uit zijn ogen. Het Sahir-boek ging terug dicht.

‘Zijn er nog vragen?’ vroeg ik.

Het bleef stil.

‘Wel, Sahir. Het was fijn om je stem eens echt te horen. Dankjewel daarvoor.’

Hij glimlachte en liep terug naar zijn tafel.

‘Zeg jij wie als tweede moet?’

Hij knikte en wees naar de jongen voor hem.

Hij sprak alleen als het écht moest.

Deze anekdote komt uit het boek *Zie ze daar staan met hun dure gsm's* met ruim zestig anekdotes over OKAN. Het boek verschijnt binnenkort en wordt door de auteur in eigen beheer uitgegeven. Wie vragen heeft of meer info wil, mag mailen naar anjaschrijft@outlook.com.

Taalsterk: tips voor spontane taalstimulering

TAASTIMULERING TIJDENS VRIJE MOMENTEN VOOR JONGE ANDERSTALIGE KINDEREN

Veel leerkrachten merken dat de zomervakantie er bij kinderen met een andere thuistaal vaak voor zorgt dat er een tijdelijke terugval is in de taalvaardigheid in het Nederlands. Om dat ‘zomerverlies’ tegen te gaan, organiseren heel wat steden en gemeenten zomerscholen Nederlands voor kinderen en jongeren. In het project ‘Taalsterk’ van VIVES Hogeschool werkten we de afgelopen jaren rond effectieve taalstimulering, en in dit artikel focussen we specifiek op de vrijetijdscontext en spontane taalstimulering Nederlands. Hoe ziet dat eruit? En hoe kun je dat op een kwaliteitsvolle manier ondersteunen?

Justine Pillaert & Daan Debuysere

Over de auteur

DAAN DEBUYSERE en **JUSTINE PILLAERT**

zijn lerarenopleider Nederlands en onderzoeker bij de onderzoeksgroep ProTeaching van VIVES Hogeschool.

SPONTANE TAASTIMULERING NEDERLANDS: MAAR HOE?

Zowel begeleiders in zomerscholen als leerkrachten zijn vaak nog op zoek naar manieren om effectief aan taalstimulering te doen tijdens vrije momenten op school of in de vrije tijd. In het project ‘Taalsterk’ gingen we op bezoek in zomerscholen, namen we interviews af en spraken we met organisatoren van vrijetijdsinitiatieven. Daaruit bleek dat iedereen overtuigd is van het belang

van veel spreek- en luisterkansen in het Nederlands, maar dat er soms weinig zicht is op hoe dat dan het beste kan. Het project zette daarom in op concrete ondersteuning en houvast, maar dan wel in de vorm van algemeen inzetbare tips, die begeleiders als het ware als een laagje over hun bestaand aanbod konden leggen, hadden de voorkeur. De 'Taalsterk-taaltips' die zo ontstonden, dragen bij tot een krachtige taalleeromgeving en kwaliteitsvolle interacties, maar de begeleider heeft nog steeds alle autonomie om er zelf z'n eigen ding mee te doen.

TAALSTERK-TAALTIPS VOOR TAALSTIMULERING

Informele taalleerkansen optimaal benutten: dat is de doelstelling van de reeks taaltips die binnen 'Taalsterk' voorop staan. Hoewel het in buitenschoolse contexten zoals zomerscholen doorgaans om informele en spontane taalstimulering gaat, blijken voorbereiding en bewust omgaan met interacties toch cruciaal. Uiteindelijk kwamen we uit op 17 aandachtspunten, onderverdeeld in vier bouwblokken. De 17 tips dagen ontwerpers van taalstimulerende activiteiten uit om in te zetten op *betekenisvolle activiteiten met een rijk taalaanbod*, kansen voor *echte gesprekken* en met voldoende *ruimte voor ondersteuning en feedback*.

KIJKWIJZER, KAARTENSET EN VIDEOCOACHING

De bouwstenen en bijbehorende tips uit het model 'Taalsterk' worden op verschillende manieren ingezet. De tips werden zo toegankelijk en helder mogelijk omschreven, zodat vrijwilligers er zo snel mogelijk mee aan de slag kunnen. Klare taal, korte kennisclips en een samenvattende kijkwijzer loodsen de vrijwilligers door de verschillende aandachtspunten.

We vertaalden de tips ook naar een compacte kaartenset. Die kaarten zijn nuttig in de voorbereidingsfase van taalsterke activiteiten en helpen om te focussen op specifieke aandachtspunten. Je kan ze echter ook inzetten om terug te blikken en na te gaan of activiteiten goed verlopen zijn.

Meer achtergrond en duidelijke videovoorbeelden kunnen gebruikers altijd terugvinden op de website www.taalsterk.be. Is er nood aan een gestructureerde training? Dan is er een leerp pad met theoretische en praktische oefeningen beschikbaar. Daarin komen de tips en de bouwstenen een voor een aan bod. Je kan het leerp ad individueel doorlopen, maar je kan er ook in teamverband mee aan de slag. Videocoaching of video-interactietraining blijkt in dat verband een bijzonder sterke manier te zijn om het reflectief vermogen van deelnemers te verhogen. Door aan de slag te gaan met de 'Taalsterk'-kaarten set en authentieke videovoorbeelden van interacties met kinderen, krijg je als team inzicht in sterke punten en groeikansen. Aan de hand van de reflectiekaarten in de kaartenset kunnen teams deze training zonder externe begeleiding uitvoeren.

TAALSTERK DE KLAS IN

De 'Taalsterk'-tips zijn ook perfect inzetbaar in een klascontext, tijdens routine-momenten of op momenten van spontane interactie. Met het zijtraject 'Taalsterk de klas in', een samenwerking met Kleine Kinderen, Grote Kansen, ontwikkelden we een hulpmiddel voor kleuterleerkrachten en leerkrachten eerste graad die hun interactievaardigheden met anderstalige kinderen of kinderen met een taalnood willen aanscherpen. De bouwstenen en tips kunnen ook deel uitmaken van het antwoord op de Koala-taalscreening die de luistervaardigheid van kleuters in kaart brengt. De screening geeft aan welke kinderen meer taalondersteuning kunnen gebruiken. Naast de gebruikelijke, schooleigen maatregelen,

kunnen leerkrachten de Taalsterktips inzetten om op zoveel mogelijk momenten actief aan taalstimulering te werken.

Wil je met de materialen uit het project 'Taalsterk' aan de slag?

Op de website www.taalsterk.be kan je alle achtergronden en het leerp ad terugvinden. De kaartenset en de kijkwijzer zijn op vraag te verkrijgen via de website.

Meer lezen?

Ook de module *Inzetten op taal op de zomerschool* van de ZomerschoolAcademie van Schoolmakers laat je nadenken over hoe je taal een plaats kan geven. In de publicatie *Van wazig naar scherp* van het Steunpunt Diversiteit en Leren (Universiteit Gent) lees je meer over videocoaching.

EVA BEGINE is medewerker educatie, projectmedewerker Erfgoedweken bij FARO en leerkracht Nederlands.

Erfgoedverhalen zorgen voor interactie

IN OKAN- EN LIGO-KLASSEN

Er zijn tal van manieren om taal oefenkansen te bieden aan leerlingen en volwassenen met een anderstalige achtergrond. Ook musea en andere erfgoedorganisaties gaan op een taalrijke manier in gesprek met deze doelgroep. Allerlei tools en methodieken werden door hen al uitgewerkt en getest, zoals een samenleestraject. Ontdek in dit artikel hoe je hier (zelf) mee kan experimenteren en hoe de erfgoedsector je ook op andere manieren kan ondersteunen.

Eva Begine

DE BEESTIGE VERHALENBUNDEL VAN FARO

FARO, het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed, werkte een traject uit rond samenlezen naar aanleiding van Erfgoedweken in 2023 (meer hierover via <https://www.cultuurkuur.be/>

erfgoedweek). Daarin werd vertrokken van erfgoedverhalen uit alle hoeken van de wereld: volksverhalen of verhalen rond historische gebeurtenissen en personen, die vaak gedurende lange tijd mondeling werden overgeleverd. Het moest gaan om verhalen die universeel herkenbaar zijn voor mensen uit alle hoeken van de wereld. Er werd specifiek gefocust op de lagere taalniveaus (1.1 en 1.2), omdat voor hen weinig aanbod bestaat. Daarom mochten de verhalen niet te complex worden en niet te veel personages bevatten, al was dat allerm minst een synoniem voor saai: een bijzondere plottwist, humor, iets wat een uitdaging met zich meebrengt, was evenzeer van belang. De uiteindelijke bundel is een echt 'geschenkje', gedecoreerd met verschillende gestileerde illustraties bij de tekst.

Aangezien 'Beestig erfgoed' het thema was van de vorige Erfgoeddag, werd thematisch gekozen voor een verhalenbundel met dierenverhalen - niet alleen uit Vlaanderen, maar ook uit de Perzische wereld, de Caraïben, West-Afrika en tal van andere plekken. Vele verhalen zijn afgeleid van oude bronnen, die door

migratie in diverse varianten werden verteld. Benieuwd naar de bundel? In papieren vorm is die niet meer te krijgen, maar de pdf-versie vind je op <https://faro.be/publicaties/dierenverhalen-om-samen-te-lezen>.

Maak kans op de nieuwe verhalenbundel

Voor Erfgoedweken 2024 wordt aan een nieuwe bundel gewerkt die in april verspreid zal worden in de deelnemende klassen, met als thema 'Thuis'. Ook dit jaar werken we met verhalen uit alle hoeken van de wereld. Herkenbaarheid en humor zijn opnieuw belangrijke criteria. Daarnaast nemen we ook graag verhalen op die 'thuis' op een positieve, verrassende manier belichten. Wanneer voelen we ons

ergens thuis? Welke verhalen en liedjes doen ons 'thuis' voelen? Welke anekdotes doen herinneren aan thuis? Welk feest, gerechten geven een thuisgevoel? Maak je graag kans op deze verhalenbundel? Stuur dan jouw suggestie rond het thema 'thuis' in een beknopte mail naar eva.begine@faro.be en wie weet hoor je bij de 10 winnaars. Geen suggestie maar wel interesse in de nieuwe boekjes? Vanaf april kan je ze ook aankopen. Wil je daarvan graag op de hoogte blijven? Mail dan alvast elien.doesselaere@faro.be.

HET VERLOOP VAN EEN SAMENLEESSESIE

Een samenleessessie is geen 'klassieke' taalles. De bedoeling is niet om expliciet woordenschat of grammaticale structuren te verkennen, wel om samen plezier te beleven bij het luisteren naar en praten over verhalen. Deze taal oefensessies versterkt zo ook het zelfvertrouwen van de cursist.

De voorlezer/begeleider start met een tekst in stukken te lezen. Bij elk stuk stelt hij doordachte vragen. De vraagtypes zijn geclusterd in drie niveaus. Bij niveau 1 stel je vragen als 'Waar zijn we in de tekst?', 'Over wie gaat het?', 'Wat zegt de vrouw?' of 'Hoe ziet een tijger eruit?'. Daarna, in niveau 2, kunnen vragen diepgaander worden: 'Hoe voelt Koning Nobel zich? Boos of verdrietig?', 'Wat vind je mooi?', 'Wat vind je grappig?' of 'Waarom zegt de hond dit, denk je?' en 'Wie denkt iets helemaal anders?'. Bij het derde niveau kan je linken naar persoonlijke emoties: 'Voel jij je soms ook zo?', 'Doe jij dat ook?', 'Ge-

beurt dat ook in jouw leven?', 'Herken jij dat?', 'Ken je zelf zo een verhaal?'.

Op het einde wordt het verhaal opnieuw in zijn geheel gelezen. Dat doet de voorlezer, maar het kunnen eventueel ook de cursisten zijn die het doen. Misschien willen ze elk een stukje (een zin of een alinea) voorlezen? Dan wordt het letterlijk 'samen lezen'.

WAAR MOET JE OP LETTEN?

Wil je zelf aan de slag met deze erfgoedverhalen? Dan kunnen de volgende tips je zeker helpen voor een geslaagde sessie:

- Schrijf op voorhand je vragen op bij het verhaal dat je wil lezen. Schat je groep goed in en bekijk welk niveau haalbaar is.
- Leg geen verwachtingen op en verplicht dus niemand om te praten. Niet iedereen participeert al pratend. Ook de stille leerlingen zijn bezig met taal en verhaal te verwerken. Is niveau 3 nog niet haalbaar, dan hoeven die vragen ook niet.
- Werk niet alleen met teksten waarvan alle woorden gekend zijn. Het is steeds zoeken naar een balans tussen taalrijkdom en helderheid. Waar het verhaal een cruciale wending neemt, is de woordenschat bij voorkeur eenvoudig, maar bij een sfeerscheping kan taal gerust uitdagender zijn. Zo vermijd je verkleuring.
- Probeer waar mogelijk wel universele of internationalere woorden te gebruiken in je vragen. Spreek bijvoorbeeld liever over een 'object' dan een 'voorwerp'.
- Stel je vragen ook voldoende concreet op. Liever niet 'Wat vind je ervan?' maar eerder 'Vind je dat sympathiek?'. En ook niet 'In welk seizoen speelt dit verhaal zich af?' maar wel 'Is het winter?'.

ZELF EEN VOORLEZER IN JE KLAS UITNODIGEN?

Wil je liever eerst een samenleestraject ervaren vooraleer je het zelf uitprobeert? Tijdens de Erfgoedweken in april (en eventueel daarbuiten) trekken er weer nieuwe voorlezers op uit. Contacteer eva.begine@faro.be en we bekijken samen wat mogelijk is voor jouw regio. Als je deelneemt aan dit traject, krijgen de deelnemers de verhalenbundel rond 'Thuis' gratis mee.

Je kan zelf ook een opleiding tot samenlezer volgen en dan kan je toegang krijgen tot de verhalenbank voor NT2 via <https://samenlezennt2.be>. Daar lees je ook meer over de opleidingsmogelijkheden.

Wat biedt erfgoedland nog meer voor begeleiders van OKAN- en LIGO-klassen?

Ontdek op Fons+ een overzicht van het aanbod per provincie voor begeleiders van OKAN- en LIGO-klassen.

Meer weten over Erfgoedweek? <https://www.cultuurkuur.be/erfgoedweek>

'Je bent nooit te oud om te leren'

KEN JE DE PODCAST DOCENT NT2?

Al meer dan 25 jaar is Peter Schoenaerts actief in de wereld van het Nederlands. Hij gaf les in binnen- en buitenland, was projectleider Nederlands als vreemde taal bij de Taalunie en werkte mee aan een groot aantal publicaties voor mensen die Nederlands leren. Vanuit die achtergrond en ervaring begon hij in november 2022 met een podcast: Docent NT2. 'Ik wilde lesgevers overal ter wereld inspireren en motiveren. Maar het leuke is dat ik door die podcast zelf ook nog héél veel geleerd heb.'

Peter Schoenaerts

HOE KWAM JE OP HET IDEE VOOR DE PODCAST?

'Ik heb altijd graag lesgegeven en ben nog steeds bezig met NT2: publicaties maken, workshops of lezingen geven, toneelspelen met anderstaligen... Toen ik bedacht dat het misschien leuk zou zijn om een podcast te gaan maken – lekker creatief – kon dat dus enkel over die passie gaan. NT2 ligt me na aan het hart. Dankzij taalonderwijs kun je echt een verschil maken in iemands leven. Inburgeraars help je bijvoorbeeld om een nieuw leven op te bouwen. Het is ontroerend om te zien hoe vluchtelingen dankzij jouw hulp leren functioneren in een nieuwe samenleving, hoe mensen uit een andere cultuur plots tot nieuwe inzichten of ideeën komen dankzij die nieuwe taal. Je krijgt er ook ontzettend veel dankbaarheid voor terug.'

VOOR WIE IS DE PODCAST PRECIES BEDOELD?

'Voor iedereen die lesgeeft aan anderstaligen, van elke leeftijd en van alle niveaus, zowel in Vlaanderen en Nederland als daarbuiten. Ik merk trouwens dat ook andere vreemdetaldocenten er veel aan hebben. En ook wie geen lerarenopleiding volgde, moet iets van de podcast kunnen opsteken. Dat vind ik belangrijk. Het is fijn dat er een soort *community* is ontstaan rond de podcast. Mensen reageren en doen suggesties voor onderwerpen. Ik vraag niet liever. En ik benadruk ook dat ze mogen reageren als ze het niet eens zijn met iets wat ik vertel. Ik heb de waarheid niet in pacht. Ik probeer enkel te inspireren en te motiveren, op basis van recente wetenschappelijke inzichten en mijn eigen ervaring.'

Peter
Schoenaerts

WAT HEB JE ZELF GELEERD DOOR DIE PODCAST TE MAKEN?

'Een heleboel! Na mijn eerste reeks van tien afleveringen, waarin ik probeerde mijn ervaring te delen en didactische tips te geven, kreeg ik een hoop vragen. Luisteraars wilden meer weten over alfabetisering, grammatica of de geschiedenis van de NT2. Omdat ik daar zelf niet in thuis was, ben ik op zoek gegaan naar experts om te interviewen. Ik sprak bijvoorbeeld met Jeanne Kurvers, universitair hoofddocent aan de Universiteit van Tilburg, die met pensioen is. Zij was een van de eersten in ons taalgebied die onderzoek deed naar tweedetaalverwerving en alfabetisering, en daar had ze heel interessante dingen over te vertellen. Ook de hoogleraren Jan Hulstijn en Folkert Kuiken van de Universiteit van Amsterdam kon ik strikken, en dat was wel fijn. Ze zijn met emeritaat, maar

ze bleken nog erg gepassioneerd door NT2. Door met zulke mensen te praten, ging er een heel nieuwe wereld voor me open.' 'Maar ook de reacties van luisteraars gaven me nieuwe inzichten. Soms is iets voor jou erg vanzelfsprekend, maar voor iemand anders niet. Ik vond het altijd logisch dat je met dramatische expressie aan de slag gaat in de taalles, of dat je aandacht besteedt aan de sjwa (de doffe e) bij uitspraakverbetering. Uit reacties van luisteraars bleek dat helemaal niet bij iedereen het geval te zijn. Dat deed

me inzien dat elke leerkracht zijn eigen favoriete trucjes en didactische tips heeft. En het is goed om die uit te wisselen met elkaar en niet in je eigen bubbel te blijven zitten. Ik ben nog meer overtuigd geraakt van de noodzaak aan afwisseling in de les en intervisie met collega's.'

WAT IS JOUW ULTIEME DIDACTISCHE TIP VOOR DOCENTEN NT2?

'Mijn belangrijkste tip: kom uit je comfortzone, wees empathisch, toon je kwetsbaarheid. Motiveer cursisten door ze emoties te laten beleven. Laat ze zingen, lees of schrijf gedichten, doe aan dramatische

expressie. Soms hoor ik docenten dingen zeggen als: ik ben te verlegen, ik kan niet acteren, ik wil me niet belachelijk maken. Dat begrijp ik enigszins, maar aan de andere kant: hoeveel kwetsbaarder zijn al die cursisten wel niet? De kans is groot dat zij in heel moeilijke omstandigheden leven. Er zijn nieuwkomers die hun land of familie missen, die gruwelijke dingen hebben meegemaakt. Dan kan het voor jou als docent niet zo moeilijk zijn om die cursisten even een plezierig moment te laten beleven door bijvoorbeeld samen een lied te zingen. Zit er een valse noot tussen? So *what?* Het is de verbinding die je maakt die telt. Als ik een workshop dramatische expressie aan docenten geef, benadruk ik ook altijd dat je helemaal niet goed hoeft te kunnen acteren. Daar gaat het niet om. Het gaat om het plezier dat je de cursisten bezorgt. Ga er gewoon voor. Toon oprechte interesse. Dat zal je leeders motiveren, hoop geven en vooruithelpen. In ons beroep kan een beetje empathie heel veel verschil maken.'

Meer informatie

over de podcast Docent NT2 en links naar alle afleveringen vind je op www.docentnt2.eu. Er is ook een Facebookpagina 'Docent NT2' waar je reacties kunt achterlaten.

De kracht van tekstloze prentenboeken

IN DE OKAN-KLAS

Het is niet altijd evident om een passend boek te vinden dat je samen met je leerlingen kan lezen in de OKAN-klas. Vaak is de taal te moeilijk, het leesniveau te hoog of de inhoud te eenvoudig. In deze bijdrage vestigen we je aandacht op een genre dat misschien een beetje verstopt zit tussen de duizenden boeken in de bibliotheek: tekstloze prentenboeken. Tekstloze prentenboeken zijn multifunctioneel en veelzijdig, omdat er geen taalgrenzen zijn. Zo kunnen ook leerlingen met een beperkte kennis van het Nederlands genieten van rijke leeservaringen. **Jona Hebbrecht, Inge Umans, Iris Vansteelandt & Wenckje Jongstra**

Over de auteur

JONA HEBBRECHT (Odisee, Iedereen Leest), **IRIS VANSTEELENDT** (AP Hogeschool, Iedereen Leest, UGent) en **WENCKJE JONGSTRA** (Hogeschool KPZ) werken als lerarenopleiders en onderzoekers rond lees- en taalstimulering. Inge Umans is leesbevorderaar (rodedraad.be). Jona, Inge en Iris begeleiden scholen bij interactief voorlezen in het traject #iedereenvoorlezen, een initiatief van Iedereen Leest met steun van het Leesoffensief.

Overdag is hij een krokodil

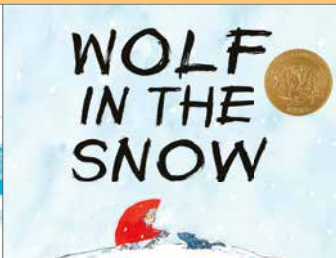
Samen met haar leerlingen uit de OKAN-klas volgt Myrthe een dag uit het leven van Krokodil. Als Krokodil wakker wordt, begint zijn dag: ontbijten, tanden poetsen, naar het toilet gaan, kleren uitkiezen, wandelen door de stad, boodschappen doen, met de metro naar zijn werk ... Het leven van

Krokodil in dit tekstloze prentenboek lijkt sterk op het leven van de 'mens'. Myrthe prikkelt en stimuleert, stelt gericht vragen bij de afbeeldingen. Wat gebeurt er? Waar-aan zie je dat? ... Ze observeert en speelt in op alle reacties. Ook al is hun kennis van het Nederlands beperkt, toch zijn de leerlingen voortdurend aan het woord. Samen gaan ze op ontdekkingsreis in dit boek vol verrassende details.

DE MEERWAARDE VAN TEKSTLOZE PRENTENBOEKEN IN DE OKAN-KLAS

Tekstloze prentenboeken zijn ontzettend waardevol om taalontwikkeling te stimuleren. Doordat ze ruimte bieden voor verschillende interpretaties, gevoelens en gedachten, nodigen tekstloze prentenboeken uit om zelf te ontdekken. Er staat geen 'juist' antwoord in de tekst, waardoor de leerlingen zelf het woord kunnen nemen. Omdat er geen tekst is die houvast biedt, zijn tekstloze prentenboeken in die zin soms complexer dan boeken met tekst. Onderzoek wijst bovendien uit dat leraren vaak meer taalruimte bieden bij het samen lezen van tekstloze prentenboeken dan bij het lezen van prentenboeken mét tekst.

Door regelmatig een tekstloos prentenboek mee te brengen naar je klas, kun

je zowel de woordenschat als de brede taal- en leesontwikkeling van je leerlingen stimuleren. Je kunt hen uitdagen om naar verhaallijnen en details op zoek te gaan en die samen te interpreteren, analyseren, vergelijken of evalueren. Door te modelleren, in interactie te gaan en leeservaringen te delen, daag je de leerlingen uit om dieper na te denken over de tekst. Tekstloze prentenboeken bieden dus heel wat troeven in functie van taalproductie en spreekdurf.

AAN DE SLAG MET TEKSTLOZE PRENTENBOEKEN

Er zijn verschillende soorten tekstloze prentenboeken of 'silent books'. Bij de selectie van een tekstloos prentenboek kun je het best rekening houden met de voorkennis over het thema en de complexiteit van het boek. Zoals bij elk boek zijn er verschillende manieren waarop je een tekstloos prentenboek kunt lezen, van beelden bekijken tot een verhaal maken op basis van de afbeeldingen.

Laat je verleiden om samen door het boek te wandelen. Denk hierbij ook aan de kracht van het herhaald lezen om leerlingen (steeds) meer het voortouw te laten nemen.

Meer lezen?

In deze brochure van Hogeschool KPZ (Nederland) lees je meer over tekstloze prentenboeken en hoe je ze multifunctioneel kunt inzetten: <https://www.kpz.nl/publicaties/tekstloos-maar-kansrijk-faq/>. Op de Pinterestpagina van Rode Draad vind je een inspirerende boekenlijst: <https://nl.pinterest.com/rodedraad/woordenloze-prentenboeken>

Voorbereiding

- Vertrek zoals bij elke (lees)activiteit van een duidelijk doel. Hoe ga je de taalontwikkeling van je leerlingen stimuleren? Wil je de woordenschat van je leerlingen verrijken en versterken? Wil je lees- en luisterstrategieën inoefenen?
- Duik zelf in het verhaal door de afbeeldingen (en beeldaspecten) grondig te 'lezen'. Ga na welke afbeeldingen je aandacht trekken en waarom dit zo is. Op welke bladzijden zijn er kansen om met de leerlingen te praten en door te denken? Welke woordenschat kun je aan bod laten komen? Waar kun je stiltes laten vallen? Op welke details kun je wijzen?

Voor het lezen

- Start met een brede verkenning van het thema. Gebruik de cover, achterkaft of een centrale prent uit het boek.
- Onderzoek samen de kenmerken van het boek. Wat valt op?
- Benoem de titel en auteur/illustrator.
- Stel open vragen en nodig de leerlingen uit om taal te gebruiken.
- Stel je samen met de leerlingen onderzoekend op.
- Formuleer (samen met de leerlingen) een leesdoel. Wat willen jullie te weten komen?

Tijdens het lezen

- Neem de tijd om samen met de leerlingen te kijken en te ontdekken.
- Stel stimulerende vragen. 'Wat valt je op?', 'Hoe ga jij naar school?', 'Hoe ziet jouw favoriete job eruit?' ...
- Laat de leerlingen afbeeldingen onderzoeken.
- Laat ruimte voor spontane reacties. Deel ook je eigen verwondering bij de afbeeldingen en de beeldaspecten.
- Laat de leerlingen meningen uitwisselen. 'Wat zie jij?', 'Denk jij dat ook?' ...
- Geef aandacht aan de stillere leerlingen in je klas. Stimuleer spreekdurf door hen ook in kleinere groep te laten overleggen of kapstokken aan te reiken.
- Betrek ook leerlingen met heel weinig kennis van het Nederlands actief. Laat hen details zoeken, aanwijzen in de prenten, uitbeelden, ...
- Modelleer hoe jij het verhaal construeert. Reik leerlingen taal aan en ga in op onbekende woorden en uitdrukkingen. Geef synoniemen, beeld uit of gebruik de afbeeldingen.
- Geef leerlingen tips. Je kunt de aandacht vestigen op details of verbanden leggen tussen beelden. Je kunt beschrijven wat er te zien is en de leerlingen uitnodigen om mee te vertellen.
- Bekrachtig de input van de leerlingen op een positieve manier. Parafraseer, herhaal en breid uit. Verrijk het taalgebruik van je leerlingen. Zo kun je lidwoorden aanvullen, zinnen vervolledigen, zinnen uitbreiden, ...

Na het lezen

- Laat ruimte voor spontane reacties.
- Laat leerlingen evalueren wat ze van het boek vonden.
- Ga eventueel terug op zoek naar details.
- Blik terug op interessante passages of zaken die extra interesse opwekten.
- Koppel spreek- of schrijfpoddrachten aan het boek. Laat leerlingen bijvoorbeeld woorden, zinnen of teksten bedenken die passen bij de beelden in het boek. Dat kan gaan van invulzinnen tot complexere zinnen of het uitschrijven van dialogen.

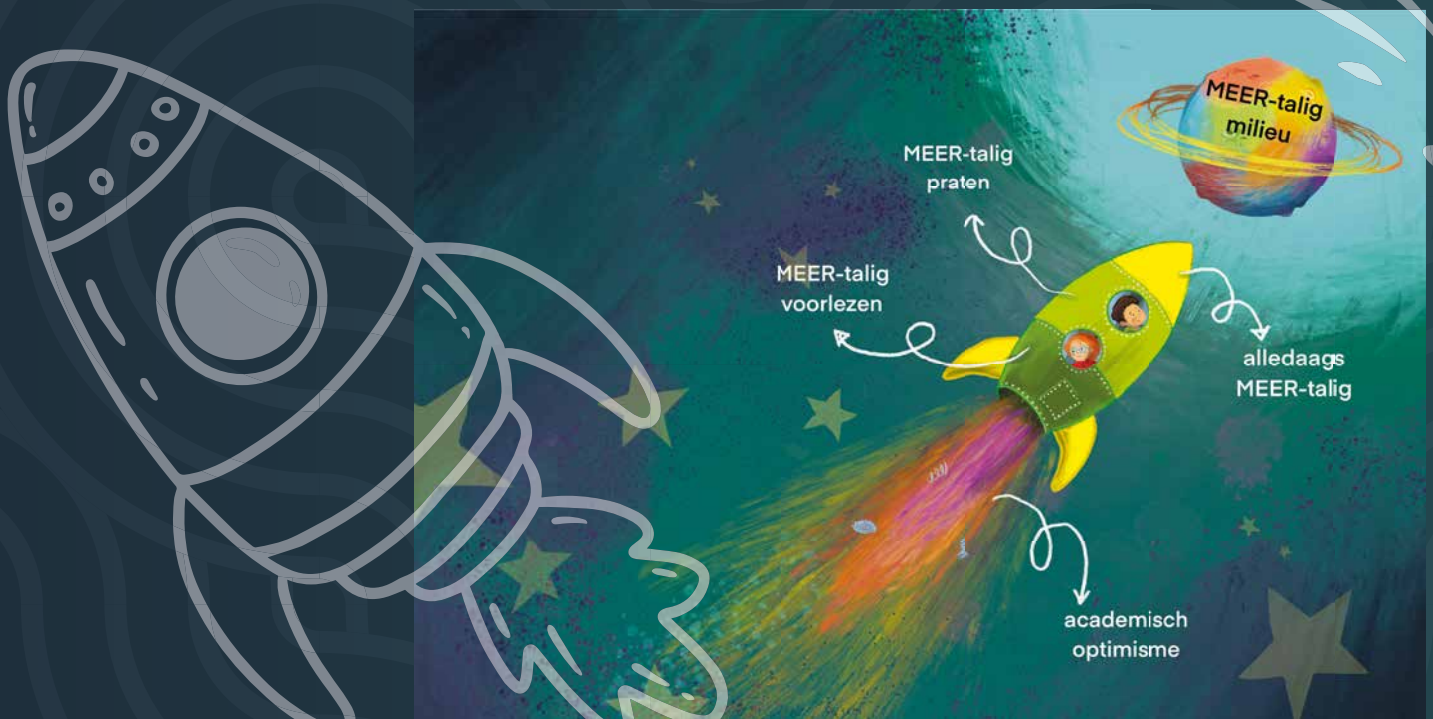
Meertalig voorlezen als eerste trap naar een meertalig milieu voor kleuters

Over de auteur

SAAR STEVERLINCK is lector Nederlands aan de Educatieve Bachelor Kleuteronderwijs van Hogeschool PXL (PXL-Education). **HANNE ROSIUS** is lerarenopleider aan het departement PXL-Education van Hogeschool PXL. **ANNELIES STIERS** werkt als onderzoeker voor het expertisecentrum PXL Onderwijsinnovatie.

In het project Taalrijk-Kansrijk (PXL Onderwijsinnovatie) vertalen we wetenschappelijk onderzoek naar een concrete en haalbare totaalaanpak om via sterkere taal de toekomstkansen van kleuters te vergroten. Vanuit een academisch optimistische schoolvisie met geloof en vertrouwen in leerkrachten, kleuters en hun ouders mikt het project op een MEER-talig milieu waarin kleuters kunnen opgroeien. We bouwen dit in een drietrapp op: van MEER-talig voorlezen samen met ouders, over MEER-talig vertellen met een brugje naar huis tot MEER-talig praten tijdens alledaagse taalkansen. We accentueren de letters 'MEER' in het woord MEER-talig bewust omdat we verschillende culturen en anders- of meertaligheid zien als een positieve uitdaging én extra kans om taalrijke kansen te creëren, zonder afbreuk te doen aan het belang van Nederlands op school. We gaan voor meer taal en meer kwaliteitsvolle interacties, in welke taal dan ook. In dit artikel zoomen we in op het MEER-talig voorlezen als eerste trap van onze drietrapsraket.

Hanne Rosius, Saar Steverlinck & Annelies Stiers

WARM PARTNERSCHAP

Om MEER-talig voor te lezen ga je op zoek naar een voorlezer die een andere taal spreekt. Die zal samen met de leerkracht voorlezen, maar dan in een andere taal, die voor de voorlezer vertrouwd is. Het kan iemand binnen de school zijn, zoals een leerkracht, een medewerker of oudere meertalige leerlingen. Je kan ook kiezen voor iemand buiten de school, zoals een meertalige ouder. Op die manier werk je meteen ook aan een warm partnerschap met ouders. Het is zeker niet noodzakelijk dat het om sterke of ervaren voorlezers gaat. Kijk academisch optimistisch naar ouders en vertrouw erop dat ouders kunnen voorlezen met de leerkracht aan hun zijde. Evenmin moeten ouders zich op voorhand echt voorbereiden op het MEER-talig leesmoment. Sommige ouders vinden het uiteraard wel aangenaam het boekje op voorhand even door te nemen. Bied die mogelijkheid dus zeker aan.

BOEKENSELECTIE

Begin dan met het selecteren van een geschikt prentenboek. Kies voor een boek met narratieve prenten die het verhaal écht dragen. Een duidelijke verhaallijn, mogelijkheden tot (non-) verbale interactie en voldoende kansen tot uitbeelden, uitleggen en woordenschatuitbreiding zijn belangrijk. Ramen (het uitkijken naar een andere wereld) en spiegels (het herkennen van je eigen wereld) in de personages zijn absoluut een must. In het project stelden we een boekenplank samen met bruikbare boeken. Ter illustratie gebruiken we in het

vervolg van dit artikel een van de boeken uit onze MEER-talige boekenplank, namelijk 'Ssst! De tijger slaapt' van Britta Teckentrup.

VOORBEREIDING

Vervolgens is het aan de leerkracht om het MEER-talig lezen voor te bereiden. We grijpen daarvoor terug naar de vijf sleutels voor begrijpend lezen van de Vlor: functionaliteit, interactie, strategie-instructie, motivatie en transfer. De eerste sleutel, functionaliteit, realiseer je door kleuters een duidelijk luisterdoel mee te geven. Vraag bijvoorbeeld of kleuters geluidjes of zelfs woorden kunnen herkennen in de andere taal. Door gebruik te maken van klanknabootsing lukt dat perfect voor het verhaal 'Ssst! De tijger slaapt!'. Woorden die regelmatig terugkomen en duidelijk staan afgebeeld zijn hiervoor ideaal. Zo werden *tijger* en *ballon* in verschillende talen heel makkelijk herkend. *Palloncino*, *tigre* en *ballow* leefden nadien in de boekenhoek, de poppenhoek of speelplaats nog een tijdje verder.

De volgende sleutel, interactie, bereik je door zowel voor, tijdens als na het lezen met de kleuters in interactie te gaan over de tekst. Voor het lezen van het boekje 'Ssst! De tijger slaapt' kan je bijvoorbeeld vragen in welke situaties de kleuters stil moeten zijn en of ze dat moeilijk vinden. De eerste keer dat

we het verhaal voorlezen, doen we dat in twee talen. We lezen dan vooral met aandacht voor de andere taal. Bereid vragen voor waarin kleuters iets in het boek moeten aanduiden of nadoen. Deze fysieke activiteiten kunnen ook gemakkelijk uitgelokt worden in de andere taal nadat de kleuters het eerst in het Nederlands deden. Zo kan je vragen om de tijger over zijn neusje te aaien of om met grote passen te stappen zoals de oievaar in het verhaal.

Op het vlak van strategie-instructie kan je met het verhaal 'Ssst! De tijger slaapt' aan woordbegrip en samenvatten werken. Sta bijvoorbeeld stil bij het woord *briljant* door hardop na te denken. 'De kikker is briljant omdat ...'. Vat het verhaal achteraf samen door te vragen waarom de dieren nu eigenlijk stil moesten zijn. De vierde sleutel, motivatie, bereiken we door voor een onderwerp te kiezen dat aansluit bij de leefwereld van de leerlingen. Het boekje 'Ssst! De tijger slaapt' gaat over de vrienden van Tijger die hem willen verrassen voor zijn verjaardag. Die situatie is voor heel wat kleuters herkenbaar. Motiveer kleuters met een andere thuistaal door hen in een expertrol te plaatsen. Zo'n kleuter kan bijvoorbeeld iets vertalen of nazeggen in de taal van mama of papa. De sleutel transfer vullen we in onze MEER-talige aanpak in door het verhaal zowel thuis (zie verder) als in de klas verder te laten leven.

In de klas lees je het boek later nog een tweede keer, enkel in het Nederlands deze keer, en leg je in je voorbereiding van de vraagstelling meer focus op leesbegrip. Stel vragen van een verschillend niveau. De taxonomie van Bloom kan hierbij richtinggevend zijn. Bij onderstaand fragment kan je de volgende vragen stellen: “Wat gaat er gebeuren?” en “Geef ooievaar een tip voor als hij dit nog eens wil proberen!”. Ga ook actief met het verhaal aan de slag in bijvoorbeeld de poppenhoek (een verrassingsfeestje organiseren) of de turnles (stilletjes kruipen, sluipen en stappen). Het is zelfs mogelijk om het boek een derde keer te lezen waarbij je je toespitst op doelen op het vlak van wetenschap en techniek (Welke dieren zijn het zwaarst?).

UITVOERING

Het is nooit de bedoeling dat ouders of andere lezers dezelfde voorbereiding maken als hierboven omschreven. Ouders surfen mee op de voorbereiding van de leerkracht. We verkiezen immers

een repetitief MEER-talig voorlezen boven een alternerende aanpak. Na het activeren van voorkennis en het meegeven van een luisterdoel zoals voorbereid, leest de leerkracht dan de eerste bladzijde in het Nederlands. Vervolgens herhaalt de andere lezer dezelfde bladzijde in een andere taal. Door onderdelen van de prent aan te wijzen, geluiden na te bootsen of expressief te zijn, vervult de leerkracht een voorbeeldfunctie. Ouders of andere lezers nemen deze handelingen vaak spontaan over wanneer zij meteen na de leerkracht dezelfde bladzijde vertellen in hun thuistaal.

TRANSFER

Door ouders uit te nodigen om in hun eigen taal te komen voorlezen open je een deur om er ook thuis verder mee aan de slag te gaan. We geven een MEER-talig briefje mee naar huis om ouders handvatten aan te reiken om de verhalen thuis verder te doen leven en er met hun kind over in interactie te gaan. Het uiteindelijke doel van het project Taalrijk-Kansrijk is immers

om ook het thuismilieu van kleuters MEER-talig te maken. Zorg voor een visueel aantrekkelijke brief die kleuters graag afgeven en die eventueel ook oudere broertjes en zusjes aantrekt om mee aan de slag te gaan. De brief bevat minstens een QR-code om het verhaal thuis opnieuw te beluisteren (eventueel in verschillende talen) en tips om thuis samen in interactie te gaan over het verhaal. Probeer een spelletje in de brief te integreren, want dat trekt kinderen aan om ermee aan de slag te gaan. Het is voor laagtaalvaardige ouders of ouders die het Nederlands nog aan het leren zijn een meerwaarde om op de brief ook de mogelijkheid te voorzien om de brief te beluisteren in een video. Op de brief bij het verhaal ‘Ssst! De tijger slaapt’ zie je bijvoorbeeld echte foto’s van de dieren uit het verhaal om de aandacht van de kleuter te trekken. De ouders krijgen een aantal startvragen om op basis van die foto’s te praten met hun kind. Verder wijst de brief de weg naar een voorleesvideo van het verhaal in verschillende talen. Na het lezen kunnen de kinderen de jarige tijger verrassen met mooie versieringen die ze zelf tekenen of kleuren. En voor wie nog meer wil, is er nog de tip om samen een verjaardagsliedje te zingen in de eigen taal en dit te bezorgen aan de leerkracht. Zo kan het verhaal weer verder leven in de klas én creëer je nog een extra kans om waardering te tonen voor thuis en de cirkel van warm partnerschap rond te maken. Om dit systeem te doen werken is het wel belangrijk om ouders in het begin van het schooljaar uitleg te geven over het doel en de aanpak van MEER-talig voorlezen én om het systematisch en op regelmatige basis in de klaswerking op te nemen.

MEER - talig voorlezen
multilingual reading - lecture multilingue -
çok dilli okuma - lettura multilingue

Je kan deze brief ook beluisteren!
Scan dan deze code.

In de klas

- We lezen het boekje 'Ssst! De tijger slaapt' of 'Sakin kaalani uyandırdım!'
- We lezen dit boekje in het Nederlands en het Turks...

Thuis

Het is fijn om met je kind te praten over het boek. Praat bijvoorbeeld eens over de dieren op de voorkant van dit blad.

- Welk dier zie je?
- Wat deed dit dier in het verhaal?
- Wat weet je over dit dier?
- Is het dier groot of klein?
- ...

Luister samen naar het verhaal in een taal die je verkiest.

NL ENG TR I

Tijger is jarig! Versier je mee?

Wil je nog wat meer doen?

- Zing samen een liedje voor 'tijger in de taal die je thuis spreekt. Stuur het naar de juffi
- Praat over hoe je het verhaal vond.

Wil je het meertalig voorlezen in actie zien? Dat kan via een filmpje, te raadplegen via deze QR-code.

Een historisch woordenboek voor een actuele les Nederlands

Over de auteur

LISA HILTE is doctor in de taalkunde. Ze geeft les aan de Universiteit Antwerpen, coördineert mee het programma levenslang leren rond taaltechnologie van de Vlaamse AI Academie, en is freelance schrijver. Dit artikel schreef ze in opdracht van de Taalunie.

Historische woordenboeken zijn een fantastische tool om de evolutie van talen en culturen te bestuderen. Ze kunnen dan ook op boeiende wijze worden ingezet in de les Nederlands. Zo bevat het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* of *WNT* een schat aan taalgeschiedenis die je samen met je leerlingen kunt ontsluiten. Helemaal gratis en digitaal! In dit artikel maak je kennis met het WNT, sprokkel je ideeën voor het gebruik ervan in het secundair onderwijs, en vind je de weg naar een uitgebreide handleiding en kant-en-klaar lesmateriaal.

Lisa Hilte

HET WOORDENBOEK DER NEDERLANDSCHE TAAL

Voor het Nederlands bestaan er naast de hedendaagse woordenboeken, zoals het gratis digitaal beschikbare *Algemeen Nederlands Woordenboek*, ook vier historische. Samen beslaan die maar liefst vijftien eeuwen aan taalgeschiedenis. Het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* of *WNT* beschrijft de periode van 1500 tot 1976. Bijna vijfhonderd jaar aan taal(verandering) in 42 boekdelen gegoten, dat maakt van het WNT het grootste woordenboek ter wereld! Maar gelukkig hoef je er niet je hele boekenkast voor leeg te maken: je kunt het woordenboek gratis online raadplegen. Dat digitale formaat is lekker handig.

Het online WNT doorzoek je in een handomdraai, en op verschillende manieren. Zo kun je vertrekken van een modern trefwoord en op zoek gaan naar de herkomst en eventuele betekenis- of vormevolutie. Neem nu bijvoorbeeld het moderne Nederlandse woord *broek*. Vandaag denken we daarbij meteen aan het kledingstuk. Maar het WNT leert ons dat het woord vroeger ook naar een moeras kon verwijzen – een betekenis die we nog steeds terugvinden in tal van plaats- en familienamen, zoals *Willebroek* en *Vandenbroucke*.

Net zo goed kun je een oud Nederlands woord opzoeken en nagaan wat het vroeger betekende. Wanneer je het werk van schrijvers als Joost Van den Vondel in de originele versie leest, kom je met je kennis van modern Nederlands al

een heel eind. Maar wat met woorden als *maeghschap*, die zich niet zo makkelijk laten interpreteren? Geef je zoekopdracht bij voorkeur in bij “woord in citaat”. In die zoekbalk mag je een woord namelijk precies invoeren zoals het in je historische bron verschijnt, ook al is het misschien in een lichtjes andere spellingsvorm opgenomen in het woordenboek. In een vingerknip toont het WNT aan dat *maeghschap* een oud Nederlands woord is voor... familie! Ook krijg je enkele andere spellingswijzen te zien waaronder *maagschap*, *maegschap* en *maaghschap*.

CONCRETE LESTIPS

Maar hoe ga je nu in de klas aan de slag met een historisch woordenboek als het WNT? Er zijn tal van mogelijkheden,

gaande van opdrachten rond taalkunde en literatuur tot lessen waarin leerlingen kritisch reflecteren over culturele en maatschappelijke verschuivingen. Laat je inspireren door de volgende ideeën!

Dat het Nederlands er niet altijd precies zo heeft uitgezien als vandaag, kunnen leerlingen nu zelf ontdekken via gerichte zoekopdrachten. Zo wordt een les historische taalkunde een stuk concreter. Die ene klankverschuiving of dat ene oude spellingsverschijnsel waarbij tieners zich niet veel kunnen voorstellen? Het WNT bevat tal van voorbeelden! Een andere boeiende opdracht bestaat erin leerlingen een tijdslijn te laten opstellen van een bepaald woord, zoals (een deel van) hun familienaam of een woord uit een tekst. Hoe zag dat woord er vijf eeuwen geleden uit? Hoe evolueerde het? Werd het door de jaren heen steeds op dezelfde manier gespeld? En betekende het altijd hetzelfde?

Ook in literatuurlessen is het WNT een krachtige bondgenoot. Belangrijke teksten uit de late middeleeuwen en renaissance kunnen dankzij het eenvoudig te raadplegen woordenboek door leerlingen zelf ontleed en geïnterpreteerd worden. Als opzoekwerk geen karwei meer is maar een snel en makkelijk klusje, komt er ruimte vrij voor creativiteit. Zo kunnen leerlingen meer energie stoppen in het maken van een eigen, moderne hertaling. Bijns, Hooft en Bredero in de originele versie lezen en zelf moderniseren? Waarom niet!

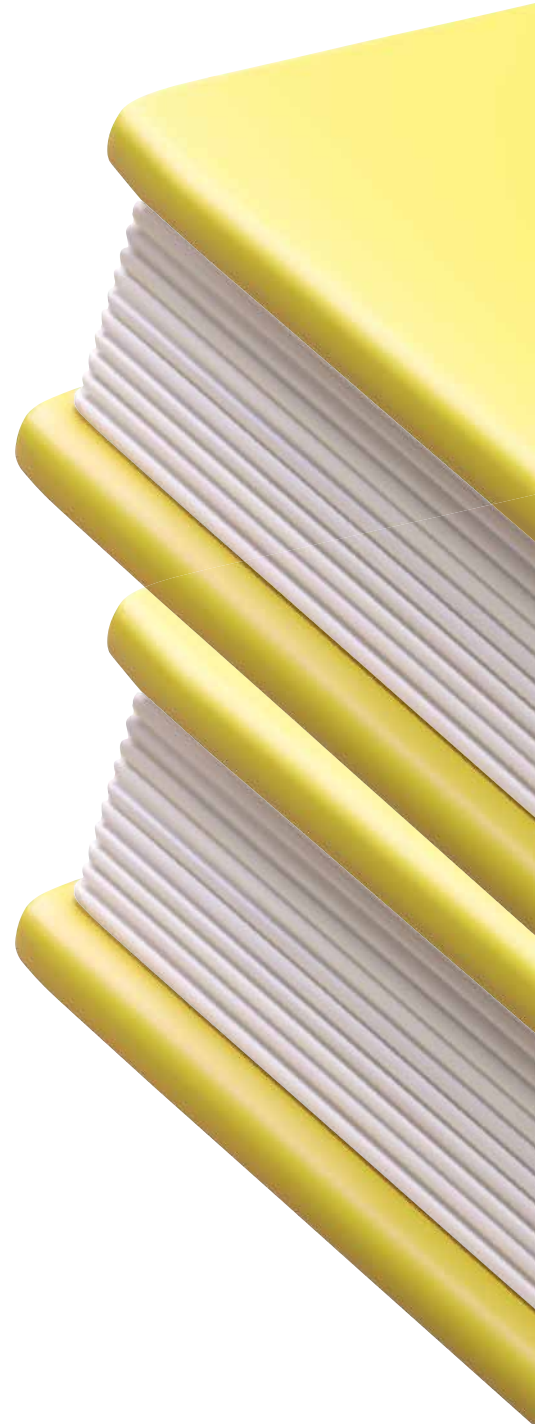
Daarnaast leent het WNT zich uitstekend tot een les over hoe woordenboeken werken en worden samengesteld. De samenstellers gaan namelijk niet over één nacht ijs. Ze moeten verschillende wetenschappelijke en pragmatische keuzes maken. Welke trefwoorden worden er opgenomen? En welke schrijfwijzen? Geen eenvoudige beslissing voor periodes zonder vaste spelling! Daarnaast beslist het team achter een woordenboek welke informatie er per trefwoord wordt weergegeven.

Dat kan gaan van uitspraakgegevens en grammaticale kenmerken tot info over geografische spreiding, herkomst en datering. En die citaten en voorbeelden die je typisch in een woordenboek aantreft? Ook die worden zorgvuldig geselecteerd door een team van taalwetenschappers. Tot slot mag natuurlijk de betekenis van een woord niet ontbreken. Maar hoe weet men nu wat de precieze betekenis eeuwen geleden was? Dat wordt afgeleid uit bronnenmateriaal: de manier waarop een woord in historische teksten wordt gebruikt, leert ons wat het betekende.

Tot slot kan een les rond het WNT worden opengetrokken om ruime, maatschappelijke thema's aan te raken. Leg leerlingen bepaalde historische woorden of uitdrukkingen voor en bespreek samen of die nog steeds relevant zijn in de moderne samenleving. Voer een open en kritisch klasgesprek waarin niet alleen taalverandering aan bod komt, maar ook de daar onlosmakelijk mee verbonden culturele verschuivingen.

DE TROEVEN VAN HET WNT IN EEN NOTENDOP

Het *Woordenboek der Nederlandsche Taal* bevat een schat aan taalgeschiedenis en biedt tal van mogelijkheden voor boeiende, interactieve lessen Nederlands in het secundair onderwijs. Dankzij de handige en gratis website is het woordenboek zeer eenvoudig in te zetten in onder meer lessen historische taalkunde en literatuuronderzoek. Daarnaast kan het leerlingen stimuleren kritisch na te denken over taal en cultuur. Ga vandaag nog aan de slag met het WNT, en duik samen met je klas in de rijke geschiedenis van het Nederlands!

Meer weten?

- Het WNT doorzoek je op gtb.ivdnt.org/search/?owner=wnt. De website ivdnt.org/woordenboeken/woordenboek-der-nederlandsche-taal/ bevat heel wat extra informatie.
- Bekijk je graag nog enkele voorbeelden? Surf dan naar de handleiding en filmpjes hieronder die je stap voor stap door zoekopdrachten loodsen.
- **Handleiding:** klik in het online WNT (gtb.ivdnt.org/search/?owner=wnt) op het tabblad 'Help & info'. Daar vind je onder het kopje 'Help' een algemene handleiding en een handleiding basiszoeken.
- **Kort filmpje:** youtube.com/watch?v=dRVGUV0eHok
- **Langere video:** youtube.com/watch?v=jx46BA8tmNO

De bovenstaande links vind je ook terug op Fons+, met een handige QR-code erbij. Zo hoef je de links niet zelf over te typen.

Kant-en-klaar lesmateriaal

Benieuwd naar een uitgewerkte klasopdracht rond het WNT? Kant-en-klaar lesmateriaal staat voor je klaar! Surf naar ivdnt.org/onderwijs/lesbrieven/ en klik door naar de lesbrief 'Zoeken met historische woordenboeken' en de lessenserie 'Terug in de taal'.

Voor meer flankerend lesmateriaal, surf je naar MijnNederlands (<https://mijnnederlands.taalunie.org/>).

Het WNT in cijfers

Wist je dat...

- Het WNT meer dan **400 000 trefwoorden** bevat?
- Je in het WNT **1 700 000 citaten** terugvindt?
- De papieren versie maar liefst **49 255 bladzijden** telt?
- Het WNT op je boekenplank zo'n **drie meter** zou innemen?

Aansluiting bij nieuwe minimumdoelen

Een les rond het WNT kan mooi beantwoorden aan de nieuwe minimumdoelen in het Vlaams secundair onderwijs rond Nederlands, taaltechnologie en onderzoekscompetentie. Je leert je leerlingen onder meer om:

- Kritisch om te gaan met taaltechnologische hulpmiddelen zoals een digitaal woordenboek, en de mogelijkheden en beperkingen ervan te ontdekken.
- Een onderzoekscyclus te doorlopen rond bijvoorbeeld historische taalkunde.
- Oude literatuur te bestuderen met aandacht voor de historische context en voor de relevantie voor de huidige samenleving.

Meer informatie hierover vind je in de leerplannen van jouw onderwijskoepel.

EFFECTIEF LEESONDERWIJS IN DE PRAKTIJK

Vier slogans voor succesvol leren

Over de auteur

De auteurs maken deel uit van het projectteam *Les in lezen*.

Wat is effectief leesonderwijs in het basis- en secundair onderwijs? Dankzij het Departement Onderwijs en Vorming mocht het projectteam *Les in lezen* op zoek gaan naar een antwoord op die vraag. We creëerden een *umbrella review* van onderzoek naar leesonderwijs waarbij we dus naar samenvattingen van wetenschappelijk onderzoek keken, en niet naar primair onderzoek. Op basis van de toonaangevende onderzoeken die we uit onze analyses selecteerden, formuleerden we conclusies over effectief leesonderwijs. Die inzichten verzamelden we in een gratis inspiratiegids met zestien fiches die vragen over effectief leesonderwijs beantwoorden. In dit artikel vatten we alles nog iets beknopter samen, met vier slogans die de essentie van effectief leesonderwijs goed weten weer te geven.

Karliën Tiebout, Pieter Verachtert, Astrid Geudens, Kirsten Schraeyen,
Kim Bellens, Helena Taelman, Marit Trioen, Jordi Casteleyn,
Mathea Simons & Tom F.H. Smits

1. GOED BEGONNEN IS HALF GEWONNEN

Je werkt bij voorkeur al van in de kleuterklas aan de basis van geschreven taal, liefst al vanaf de tweede kleuterklas. Jonge kinderen hebben een grote kans om later vlotte lezers te worden als je tegelijkertijd hun actieve letterkennis en fonemisch bewustzijn versterkt. Je kunt hier dus het best vroeg en expliciet aandacht aan schenken.

Een hoger fonemisch bewustzijn bij jongere kinderen bereik je bijvoorbeeld door deze interventies:

- stapsgewijs opbouwen naar auditieve analyse of het benoemen van losse klanken (bijvoorbeeld: 'Welke klanken hoor je in *steen*?'),
- fonemisch bewustzijn oefenen via het manipuleren van klanken zoals deletie of het wegnemen van klanken (bijvoorbeeld: 'Hoe klinkt *steen* zonder *s*? Dan is het niet meer *steen*, maar ...?').

Overigens: ook voor oudere kinderen met leesproblemen blijken dit soort interventies vaak nog steeds een goede zet. Je mag dan natuurlijk niet de tijd verminderen die je aan leesvaardigheid besteedt, als de kinderen al technisch kunnen lezen.

Hoe breng je dit in de praktijk?

Bied expliciet en doordacht materialen en kansen aan om het fonemisch bewustzijn en de koppeling tussen klanken en letters op een speelse manier te stimuleren.

Geef instructie in letterkennis en fonemisch bewustzijn op een directe, expliciete manier:

- stap voor stap,
- via *modelling* (via voorbeeldgedrag tonen hoe jij het aanpakt),
- via *scaffolding* (door te ondersteunen waar nodig),
- via vele oefenkansen om letters in al hun facetten te leren kennen en te gebruiken,
- en voorzie bij die oefeningen veel (proces)feedback die kinderen bijstuurt als dat nodig is.

De oefenkansen rond actieve letterkennis en fonemisch bewustzijn:

- start je in een betekenisvolle context,
- laat je plaatsvinden in een rijke, geletterde klasomgeving met veel letters en geschreven teksten,
- laten kinderen ook experimenteren met 'schrijven',
- prikkelen het klankbewustzijn van jonge kinderen,
- combineer je met een aanbod van letters,
- laten kinderen klanken bewust uitspreken,
- schenken ook aandacht aan de vorm van de letter en tweetekenklanken.

2. WEES ZOALS REMCO

Remco Evenepoel zal als voorbereiding op de Tour de France niet drie weken door Frankrijk rijden. Wat je wel in z'n trainingsschema vindt, zijn hoogtestages, sessies bij de kinesist en een focus op de juiste voeding. Op dezelfde manier zou het vreemd zijn dat effectief leesonderwijs zich vooral zou bezighouden met het begrijpend lezen van lange teksten.

Je leesdidactiek wordt daarom effectiever als je niet geïsoleerd werkt aan één leescomponent, maar verschillende leescomponenten combineert. Verwerk je in een les begrijpend lezen bijvoorbeeld instructie over de vorming ('morfologie') van woorden of instructie over tekststructuren, met name bij informatieve teksten? Dan komt dat de leesvaardigheid ten goede.

Hoe breng je dit in de praktijk?

We focussen hier op morfologie, maar er zijn uiteraard nog andere componenten die het begrip van een tekst versterken.

- Besteed aandacht aan de 'bouwstenen' van woorden.
  - * Geef expliciete instructie over de woordvorming.
  - * Benoem bijvoorbeeld het grondwoord (*kneden, eens, stoel*), het voorvoegsel (*ge-kneed, on-eens*) en het achtervoegsel (*kned-ing, kneed-baar, stoel-en*) van moeilijke woorden. Geef eventueel ook de betekenis van de verschillende woorddelen. Zo is *onkneedbaar* afgeleid door het voorvoegsel *on-* ('niet') en het achtervoegsel *baar-* ('geschikt voor') toe te voegen aan het grondwoord *kneden*.
  - * Wijs kinderen erop hoe woorden zijn verbogen of vervoegd.
- Gebruik deze woorden bewust in verschillende contexten en lesdomeinen of vakken.
- Bouw oefenkansen in om deze inzichten over woordvorming te verwerken.
  - * Laat je leerlingen bijvoorbeeld de grondwoorden van afleidingen met achtervoegsel *-ing* achterhalen. Zo komt *daling* van *dalen*, *vertraging* van *vertragen*.
  - * Laat hen in kleine groepjes beoordelen of bepaalde woorden wel bestaan in het Nederlands. Zo bestaat *gedaald* wel, maar **ge-vertraagd* niet.
  - * Vraag hen hoe je zegt dat een boom, een boek, een tafel... klein is.
  - * Vraag hen hoe je op een andere manier zegt dat dit de plaats van je klasgenootje is? (*Hier zit Lara, dit is ... Lara's stoel*).

3. LEZEN IS SCHRIJVEN. EN SCHRIJVEN IS LEZEN

Door schrijven en lezen te combineren kun je de schrijfvaardigheid én de leesvaardigheid van je leerlingen ondersteunen en bevorderen. Bovendien blijkt dat directe en systematische spellinginstructie niet alleen effectief is om beter te leren spellen en schrijven, maar ook een positief effect heeft op technisch lezen, van de kleuterschool tot in het secundair onderwijs.

Ook expliciete instructie in het leren schrijven van zinnen, alinea's, paragrafen, tekststructuren en teksten heeft een gunstige invloed op het leesbegrip. Leerlingen leren daardoor ook om actief met teksten om te gaan en zo betekenis te geven aan een tekst.

4. MEER IS BETER

Het is belangrijk dat leerlingen zoveel mogelijk teksten lezen, want dat heeft een positieve impact op hun leesvaardigheid. Maar hoe krijg je ze hiervoor gemotiveerd? Leesmotivatie is meer dan 'het leuk vinden om boeken te lezen'. In tegenstelling tot wat je misschien zou denken, hangen leesvaardigheid en intrinsieke leesmotivatie (leesplezier dus) in beperkte mate met elkaar samen. Iemand die goed leest, leest dus niet per definitie graag. En iemand die graag leest, is daarom niet per se een goede lezer. Daarnaast hebben interventies die actief op leesmotivatie inzetten, geen significante impact op de intrinsieke motivatie van leerlingen, maar wel op die positieve extrinsieke leesmotivatie waarbij ze overtuigd raken van het persoonlijke belang van lezen.

Hoe zet je in op die extrinsieke leesmotivatie? Je past het ABC-principe toe, waarbij je op drie basisnoden van de leerlingen focust, namelijk autonomie, verbondenheid en competentie. Succesvolle interventies met een focus op leesmotivatie:

- geven de leerlingen de kans om zelfstandig keuzes te maken (autonomie – bijvoorbeeld: leerlingen zelf boeken laten kiezen uit een selectie);
- creëren opportuniteiten zodat leerlingen kunnen samenwerken (verbondenheid – bijvoorbeeld: leerlingen samen een tekst laten bespreken);
- geven leerlingen het gevoel dat ze bekwaam zijn om zinvolle resultaten te halen door hen uitdagende opdrachten te geven en daarvoor de juiste mate van structuur aan te bieden (competentie – bijvoorbeeld: de leerinhoud opdelen in tussenstappen die voor leerlingen haalbaar zijn).

Hoe breng je dit in de praktijk?

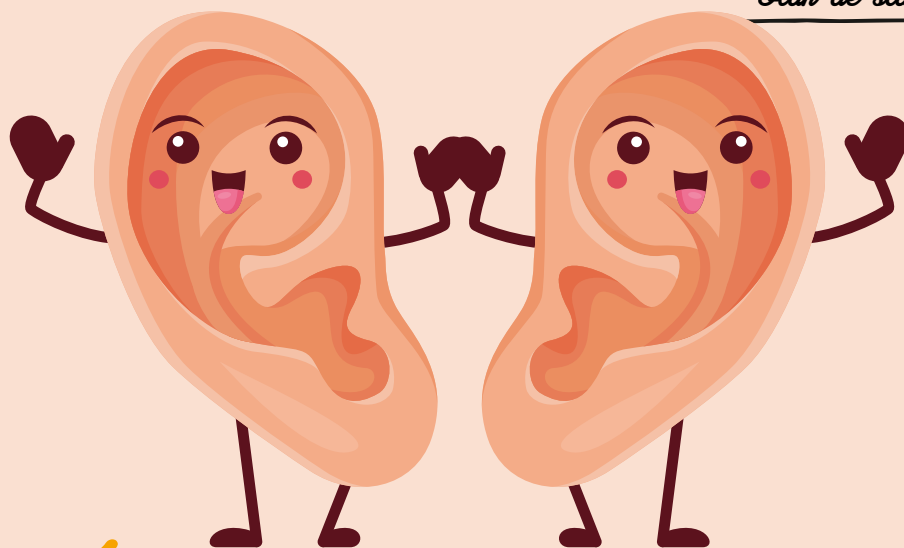
- Experimenteer met schrijven in de kleuterklas.
  - * Schrijf zelf vaak en bewust en vertel hardop waarom jij als leerkracht iets opschrijft. Bijvoorbeeld: een boodschappenlijstje om te *onthouden* wat je moet kopen.
  - * Benoem en toon afspraken in geschreven taal: je schrijft van links naar rechts en van boven naar onder, tussen elk woord zit witruimte ...
  - * Bevorder ook bij de kinderen 'doen alsof-schrijven', bijvoorbeeld tijdens fantasiespel of in een van je hoeken.
- Combineer het lezen van teksten met instructie in schrijfvaardigheid of schrijfactiviteiten.
  - * Laat je leerlingen een samenvatting maken (van een fragment of van een volledige tekst).
  - * Laat je leerlingen vragen beantwoorden, notities nemen of een schema maken van de opsommingen die in het verhaal voorkomen.
- Leer je leerlingen om in interactie te gaan met de tekst en te lezen met de pen in de hand. Laat hen bijvoorbeeld de tekststructuur aanduiden (bijvoorbeeld: inleiding, midden en slot) of alinea's samenvatten in één zin.

Wil je meer weten?

Als je meer over effectief leesonderwijs wil lezen, kun je altijd terecht op de website lesinlezen.be. Daar kun je de volledige umbrella review downloaden, maar je kunt er ook de gratis inspiratiegids lezen. Met dank aan Departement Onderwijs en Vorming (Vlaamse overheid), Thomas More, Odisee en Universiteit Antwerpen.

Hoe breng je dit in de praktijk?

- Als je de leesvaardigheid en de leesmotivatie van kinderen wil versterken, geef dan in de eerste plaats goed leesonderwijs. De leesvaardigheid van leerlingen kan niet groeien door enkel in te zetten op leesmotivatie.
- Zet in op thematisch leesonderwijs. Werk tegelijkertijd aan leesbegrip en kennisopbouw door brede, domeinoverschrijdende thema's.
- Vertrek vanuit een betekenisvolle context en maak gebruik van authentieke, rijke teksten. Voorzie een breed scala aan teksten en tekstsoorten. Dat betekent zowel fictie- als non-fictieteksten (en dan niet alleen krantenartikelen, maar ook teksten uit de sociale en natuurwetenschappen). Gebruik teksten die bij de leefwereld van de leerlingen aansluiten, maar zet ook in op teksten die leerlingen net introduceren in nieuwe kennis of andere achtergronden.

Luisterstrategieën? Hoera?!

WERKEN MET EEN LUISTERPLAN

Al een hele tijd ben ik op zoek naar een manier om de luisterstrategieën aan te pakken. Hoe leer je de leerlingen op zoek gaan naar een strategie die voor hen werkt? Hoe kan ik vermijden dat ik alleen werk aan 'luisteren voor die punten voor het rapport'? Hoe motiveer ik bovendien mijn leerlingen voor een luisteropdracht? **Kaat De Strooper**

Over de auteur

KAAT DE STROOPER

is leraar Nederlands in het
Guldensporencollege Kaai 3
Kortrijk

INSPIRATIE

Het document 'The 5 Minute Lesson Plan (2011)' bracht me de inspiratie die ik nodig had. Zowel de lay-out van het document, de focus op verschillende aspecten als het feit dat alles netjes op één pagina paste, bleken voor mij een

echte aha-erlebnis en het document werd de basis voor mijn luisterplan. Dat document is geen spectaculair ding: het blijft work in progress, en alle suggesties zijn meer dan welkom. Je vindt de voorlopige versie op Fons+.

MIJN PODCAST - NAAM: .....

ONDERWERP: .....

Waarom koos je voor dit onderwerp?

Wat weet je al over het onderwerp? (kernwoorden)

Welke vragen zou je beantwoord willen zien? (min. 2)

Structuur van de inhoud (kort) (doe je achteraf)

Inleiding

Midden

Slot

Welke aanpak vind je de beste voor deze opdracht?

Noteer, terwijl je luistert, beknopt de dingen die je leerde over het onderwerp. (gebruik de ommezijde)

Vond je de reportage geslaagd? Geef een pluim en eventueel een werkpunt voor de makers.

Pluim:

Werkpunt:

Kreeg je antwoord op je vragen? Ja/nee? (Indien neen, ga eens online op zoek.)

Welke verrassende dingen leerde je bij?

Begrippen die belangrijk zijn bij de presentatie van de inhoud (min. 5)

MIJN LUISTERPLAN

De gevraagde info is kort en bondig en focust op een aantal aspecten van het luisterproces: *wat weet je al, wat wil je weten, welke luisterhouding werkt hier, welke (academische) begrippen zijn belangrijk bij dit onderwerp, hoe verliep het luisteren en hoe heb je de luistertekst ervaren?*

Door de kleurtjes en de beperkte schrijfruimte bleken mijn leerlingen sterker gemotiveerd om het document in te vullen. Ik heb het document voorlopig nog maar twee keer gebruikt. Wat volgt, is een verslag van mijn eerste ervaringen.

DE EERSTE KEER

Toen ik de eerste keer aan de slag ging, kozen m'n leerlingen uit een vooraf opgestelde ruime (!) selectie (zie Fons+) een podcast waar ze individueel naar luisterden. Ze vulden het document in voor, tijdens en na het luisteren. De leerlingen luisterden naar de volledige podcast tijdens de les, namen notities en verwerkten die tot een korte presentatie van maximaal 5 minuten.

Vervolgens werden de leerlingen in groepen van vier of vijf ingedeeld en kregen ze 5 minuten om de informatie die ze bijgeleerd hadden of interessant vonden te delen met de groep. Een geluidssignaal gaf aan dat de tijd voorbij was - geen probleem als ze niet helemaal

klaar waren trouwens. De leerlingen luisterden naar elkaar en vulden voor elke spreker een kort evaluatieformulier in. Zo kreeg ik iedereen aan het luisteren én kwam elke leerling gemotiveerd aan het woord in een veilige omgeving. Door het mooie weer deed ik dit bovendien buiten.

De leerlingen waren ook enthousiast doordat ze zelf een onderwerp mochten kiezen. Achteraf kregen ze ook opbouwende feedback (een pluim en een werkpunt) bij hun mondelinge toelichting, en er werd klassikaal gereflecteerd op de opdracht en op de aanpak aan de hand van een aantal vragen (zie kaderstuk). Het werd een fijn en leerrijk gesprek! Als opwarmingssessie leek me dit

Klassikale reflectievragen

1. Evaluatie sprekers binnen de groepjes:

- Wie had de beste presentatie?
- Wat maakt dat deze presentatie goed was?
- Heb je voor jezelf ook iets bijgeleerd?

2. Bekijk jullie vragenblad.

- Kreeg je een antwoord op je vragen?
- Wat heb je bijgeleerd
- Heb je iets bijgeleerd qua aanpak van de opdracht?
  - Wat zou je anders doen?
  - Waarop zou je meer willen oefenen?
- Welke begrippen heb je bijgeleerd?

3. Wat vond je van de opdracht?

- Wat zou je behouden?
- Wat zou je veranderen?

ideaal. De volgende keer zou ik verder willen gaan door bijvoorbeeld wat preciezere en strengere criteria op te leggen.

DE TWEEDE KEER

Vorig schooljaar pakte ik het wat anders aan. De leerlingen kozen nu in duo's een podcast die hen interesseerde (binnen dezelfde keuzelijst). Ze vulden elk individueel het document in zoals gevraagd en namen ook apart notities tijdens het beluisteren van de podcast. Die vergeleken ze achteraf. Zo konden ze zelf evalueren of ze voldoende genoteerd hadden en waar ze misschien iets hadden gemist.

Als opdracht moesten ze een Pecha Kucha-presentatie brengen rond de informatie die ze hadden bijgeleerd. Een gewone (bondige) presentatie kan uiteraard evengoed. Ik benadrukte dat de overgangen tussen de dia's expliciet verwoord moesten worden. Dat mondeling expliciteren van alineaveverbanden

sloot netjes aan bij een werkpunt dat de klas ook rond schrijfvaardigheid had. Om hun spreekvaardigheid te versterken, voorzag ik ook een les rond zelfinschatting van sterktes en zwaktes bij het spreken. In de klas lagen her en der pakketjes spreekkaarten verspreid met tips erop. Daarvoor gebruikte ik het *Presentatiespel* van Maarten van der Meulen en Jolien Strous, uitgegeven bij Van Gorcum (zie ook Fons 16). De leerlingen noteerden drie werkpunten die ze bij zichzelf herkenden en gingen gericht op zoek naar tips om hun zwaktes zelf bij te schaven: *had dit te maken met hun houding? Of met de structuur? Of de stress? Of het spreken zelf? Of het contact met het publiek?* (zie Fons+). Op de kaarten vonden ze concrete tips om dingen 'af te leren' of aan te pakken. De leerlingen kozen één werkpunt dat ze wilden aanpakken bij hun presentatie en noteerden dit op een fiche.

Op het einde van de Pecha Kucha voegden ze nog twee extra dia's toe met antwoorden op vragen zoals: *wat waren*

jullie vragen en wat leerde je bij? Welke begrippen leerde je bij? Zijn er vragen van het publiek? Welk werkpunt heb je aangepakt en hoe heb je dit ervaren?

DIT SCHOOLJAAR

Ik wil mezelf nu uitdagen om nog een stapje verder te gaan. De volgende dingen zou ik nog willen uitproberen: *welke strategie heb je gebruikt en kan dit beter of anders? (een uitwisseling van ervaringen), hoe integreer je explicieter academische begrippen in de presentatie, hoe werk ik verder met hun werkpunten voor spreken, hoe kan ik de leerlingen werkpunten laten verbeteren in een tweede versie...* Hoe kan ik met andere woorden een taalervaring maken van deze lessen?

Ik heb nog heel wat vragen, maar is het niet fijn om telkens weer met nieuwe dingen te kunnen experimenteren?

BESTEMMING X: NEDERLANDS?

Met Nederlands de wereld rond!

Met Nederlands kan je over de grenzen heen kijken! Voor leerlingen is de status van het Nederlands als wereldtaal echter moeilijk concreet te vatten. Met de les die ik in dit artikel voorstel, wordt getracht leerlingen actief te laten nadenken over het internationale karakter van de Nederlandse taal. **Dorien Meskens**

Over de auteur

DORIEN MESKENS

is leerkracht Nederlands in de derde graad secundair aan Sint-Donatus Secundair te Merchtem en lerarenopleider aan de Universiteit Antwerpen binnen de vakdidactiek Nederlands.

Het is lente en een maandagochtend in het klaslokaal. De vraag 'Wie is de Mol?' rolt dan al een aantal schooljaren over de tongen van mijn leerlingen in de derde graad. Dat leerlingen geboeid zijn door dit programma en de bijhorende opdrachten was al langer bekend, maar afgelopen schooljaar rees ook voor het eerst de vraag waar Bestemming X zich al dan niet zou bevinden? Vanuit de interesse van leerlingen voor deze twee actieve reisspelprogramma's ontsproot al snel een lesidee dat ik graag met de Fons-lezers deel.

Wat als leerlingen actief op zoek konden gaan naar Nederlands in de wereld, zonder hen te overstelpen met droge informatie? Wat als leerlingen daadwerkelijk hun X op de kaart konden plaatsen? Via de digitale tool Padlet bleek die X plaatsen een eitje! Padlet biedt immers de optie om leerlingen een bericht te laten toevoegen op een kaart van Google Maps. Zodra je je Padlet hebt aangemaakt, maak je een QR-code aan die de leerlingen met hun gsm kunnen scan-

nen, om net zoals de deelnemers in het programma de kaart te kunnen openen op hun gsm. Het spel kan beginnen!

Schotel de leerlingen een aantal vragen voor. Enkele voorbeelden ter inspiratie:

- Waar werd de bekende 'Nederlandse' zin *Hebban olla vogala...* teruggevonden? (**Verenigd Koninkrijk, Kent**)
- Waar ontstond een dochtertaal van het Nederlands? (**Zuid-Afrika**)
- Waar werd het Nederlandse woord 'bier' als 'biru' ontleend? (**Japan**)
- In welk land wordt, na België en Nederland, het meeste Nederlands gesproken? (**Suriname**)

Je kan leerlingen vervolgens vrij laten gokken, maar wel aan hen vragen om een redenering bij hun X te plaatsen. Een andere optie is bronmateriaal voorzien waar ze zo snel mogelijk de informatie uit moeten halen. In dit scenario werken de groepjes tegen elkaar om zo snel mogelijk hun X correct te plaatsen. De bespreking van de verschillende X'en op de kaart vormt een boeiend gesprek op zich.

De nabespreking biedt volop ruimte om informatie met leerlingen te delen. Hoe kwam het Nederlands in godsnaam in

Japan terecht? Wat is een dochtertaal precies? Is *Hebban olla vogala...* ook echt Nederlands? Maar bij Bestemming X horen natuurlijk ook opdrachten! Bied je leerlingen daarom ook een aantal uitdagingen aan. Ook hier enkele voorbeelden:

- Vul een Afrikaans 'blokkieraaisel' in, met daarin de Nederlandse equivalenten van een aantal Afrikaanse woorden (vb. *ouma, wipmat, snydokter, ...*).
- Vertaal de songtekst van 'Cooler as ekke' van Jack Parrow.
- Probeer te achterhalen wat *Hebban olla vogala...* betekent.
- Bekijk een lijst met Japanse leenwoorden uit het Nederlands en bepaal of het vreemde woorden of bastaardwoorden betreft.

In een lesuur tijd heb je een klas enthousiaste speurders die heel wat bijleerden over onze taal! Heb je zelf inspiratie voor andere vragen of uitdagingen? Deel ze zeker via dmeskens@sintdonatus.be! Via de link achter de QR-code hou ik een geüpdatete Canva-presentatie bij met alle mogelijkheden. Veel speur-, spel- en taalplezier!

Word jij mijn voorleesbuddy?

Wat een plezier is het om voorgelezen te worden en zelf verhalen te vertellen aan medelezers. Tijdens de jaarlijkse Voorleesweek, van 18 tot 26 november, benadrukt Iedereen Leest het belang van voorlezen. Dit jaar staan voorleesbuddy's in de schijnwerpers. Want voorleesvrienden maken het verschil. **Tine Kuypers**

'Word jij mijn voorleesbuddy?' Dat is de slogan die dit jaar centraal staat in Voorleesweek. Wat zijn we immers zonder de vele leerkrachten, vrijwilligers, ouders en vrienden die voorlezen? Dankzij hen bereiken verhalen een jong publiek en worden de taalontwikkeling, concentratie, creativiteit en sociale vaardigheden van kinderen gestimuleerd. Hoog tijd dus om hen te vieren en zelf een voorleesbuddy te worden.

Iedereen kan een voorleesbuddy zijn: een leerkracht, een ouder, een broer of zus, een andere leerling, een voorleesoma of -opa in de klas, een buur of achternonkel... Eén ding hebben ze alvast gemeen: door voor te lezen geven ze de liefde voor lezen en verhalen door. Ze helpen om van kinderen lezers te maken. En ze nemen kinderen die zelf niet zo makkelijk kunnen lezen mee in de wondere wereld van een boek.

10.000 VOORLEESBUDDY'S

Op voorleesweek.be kan je je tot het einde van de Voorleesweek aanmelden als voorleesbuddy. Je ontvang dan een gratis digitaal starterspakket met tips

en tricks rond voorlezen en maakt kans op een boekenbon van 500 euro. Het doel? 10.000 voorleesbuddy's! Ben jij een voorleesbuddy of wil je er een worden? Meld je dan zeker aan en spoor iedereen op jouw school en daarbuiten aan om voorleesbuddy te worden.

Op de website vind je daarnaast ook boekentips, mooie getuigenissen van andere voorleesbuddy's, nieuws en promotiematerialen.

Over de auteur

TINE KUYPERS is communicatiemedewerker bij Iedereen Leest.

© Iedereen Leest / Emma Thyssen

Getuigenis: Chris Zelderloo, vrijwilliger op basisschool 't Klavertje Vier in Dilbeek

'Toen ik vroeger een dag per week lette op de kleinkinderen, las ik altijd voor aan hen. Ik vind lezen belangrijk, zij waren erin geïnteresseerd en ik genoot ervan. Toen het eerste kleinkind in de lagere school begon, vond ik het dus logisch om in te gaan op de vraag naar lees(groot)ouders. Ik ben begonnen in de klassen waar mijn vier kleinkinderen zaten, maar later engageerde ik me ook in andere klassen. Eerst was ik lange tijd leesmoeke in het tweede leerjaar. Wekelijks zat ik bij dezelfde groep kinderen die ik leesbegeleiding gaf. Ik liet hen zelf lezen, zat erbij, corrigeerde en stelde vragen. Dat doe ik nog steeds, maar nu bij wisselende groepjes, zodat ik na enkele weken de hele klas gezien heb.'

'Op bepaalde momenten in het schooljaar lees ik ook voor. Dat gebeurt bijvoorbeeld tijdens Voorleesweek. Dan worden er speciale, klasoverstijgende activiteiten georganiseerd, buiten de lessen. Met meerdere voorleesvrijwilligers zitten we elk bij een groepje kinderen van verschillende leeftijden. Van de leerkrachten, vaak leescoördinator Els, krijgen we een verhaal en ook wat uitleg over hoe we het kunnen aanpakken. Die ondersteuning vind ik wel fijn, want ik heb zelf nooit een pedagogische opleiding gevolgd.'

'De voorleessessies vinden plaats op een speciale dag, met een groepsactiviteit eraan gekoppeld. De kinderen kijken er dus echt naar uit. Vorig jaar kregen alle vrijwilligers bijvoorbeeld een tekst met dierenpersonages. Je kon via geanimeerde klanken de zinnen meer kleur geven, bijvoorbeeld door het getrompetter van de olifant na te doen. Ik vind het wel leuk om er mijn eigen ding van te maken en te spelen met de intonatie. Vroeger deed ik dictie en zo kan ik me opnieuw wat uitleven. De leerlingen appreciëren het ook als ik opga in de personages. Er moet af en toe een moment zijn dat hen wakker schudt. Anders beginnen ze te schuifelen. Ook boeken met humor of grappige gezegden slaan aan.'

'We hebben ook eens wandeling gedaan naar een drietal locaties in de stad waar een voorlezer zat. En twee jaar geleden was er een meertalig voorleesmoment, waar ik een boek voorlas in het Nederlands en een andere voorlezer hetzelfde boek las in het Spaans. Doordat we op elkaar inspeelden qua intonatie hadden de kinderen door welke zinnen overeenkwamen. Dat prikkelt hun taalgevoel.'

'Zo'n voorleessessie is een heel aangenaam moment, zowel voor mezelf als voor de kinderen. Ze luisteren aandachtig en zijn enthousiast als ze achteraf vragen moeten stellen. Voor kinderen die leren lezen, kan het bovendien fijn zijn dat ze even niet zelf het verhaal moeten ontcijferen, maar gewoon mogen luisteren. Ik geniet ervan om me als vrijwilliger met kinderen te omringen, want dat houdt me jong. Ze zijn ook heel dankbaar. Vaak krijg ik aan het einde van een periode als leesbegeleider zelfs een knutselwerk van de klas. Die cadeautjes staan nog allemaal bij mij thuis.'

© leedereen Leest / Emma Thyssen

© leedereen Leest / Emma Thyssen

Boekentips voor jong en ouder

3-6 JAAR

Diep in de zee: vrolijke verzinsels over vinnige vissen

Valerie Eyckmans, Ruth De Jaeger (ill.)
(De Eenhoorn)

Alle vissen zijn uniek, maar deze zes zijn heel speciaal. Daan heeft het altijd te koud, voor Harry

moet het stil zijn, Sally is dol op gefrituurd eten en het Wollige Wonder is de enige vis met een vacht. Dan zijn er nog Suzy Schildpad, die het beu is om ieders plastic afval op te ruimen, en Gus de octopus, die ontzettend handig is (natuurlijk, hij heeft er acht).

In zes voorleesverhalen op rijm maak je kennis met de dromen van zes verrassende vissen. De kleurrijke illustraties spatten van het blad.

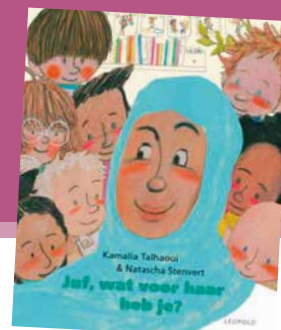
44-45

Juf, wat voor haar heb je?

Kamalia Talhaoui, Natascha Stenvert (ill.) (Leopold)

Blond, bruin, kaal, krullen of stekelhaar, het is allemaal niet raar, maar wat voor haar heeft de juf

onder haar hoofddoek? Goud, bruin als chocolade, blauw als de zee, de kleuren

van de regenboog of kroeshaar mischien? De hele klas mag raden. Als niemand het goed heeft, belooft de juf dat ze de volgende dag haar haar zal laten zien.

Op elke pagina zien jullie een mogelijke haarkleur waarin veel te ontdekken valt. Vergeet zeker niet naar de schutbladen te kijken.

6-9 JAAR

Ramon de bizon

Lou Beauchesne, Kate Chappell (ill.) (Condor)

Ramon de (getekende) bizon woont in een prentenboek waarin hij zelf de held is. Het is het lievelingsboek van de kleine Giel. Zonder Ramon gaat Giel nergens heen. Als het boek per ongeluk wordt ingeleverd bij de bib, is Ramon verdrietig. Hij valt 's nachts uit het

boek en wil de wijde wereld in om zijn beste maatje terug te vinden. Kan de bibliothecaris helpen? Geestig voorleesverhaal over de kracht van vriendschap en de liefde voor boeken.

NEE: dierenverhalen voor kinderen die het liefst op alles nee zeggen

Liesbeth Talboom, Liesbeth Haesevoet (ill.) (Pelckmans)

Van de boze mier over de bange kangeroe tot de vuile wasbeer: de tien dierenpersonages uit deze verhalenbundel willen maar één ding. Heel luid 'nee' gillen tegen wat anderen van hen verwachten en lekker hun eigen zin doen. Maar of ze daar ook in slagen?

Heerlijk herkenbare voorleesverhalen voor kinderen die 'nee' zeggen en volwassenen die 'ja' willen horen. De grappige dierenweetjes van dr. Betty Weter bij de verhalen bedienen ook de factcheckers onder de lezers.

9-12 JAAR

De bleke baron

Anna Vercammen, De Anale Fase, Chiara Lammens (ill.) (De Eenhoorn)

Aan het hoofd van de onderwaterwereld staat de bleke baron. Die deelt het land in 'meerderen' en staatsgevaarlijke 'minderen' in. Tot die laatste groep behoren ook kunstenaars. Muzikanten Felix en Felka hebben dus een probleem. Felix wil vluchten, maar Felka is het zwerven moe: zij was al haar hele leven op de vlucht tot ze Felix ontmoette. Wat nu? Een poëtisch lesje democratie en dictatorschap op kindermaat. Wie de QR-code achteraan scant, krijgt er gratis een soundtrack bovenop.

Van Manneke Pis tot de betoverde haas: België in 20 spannende, grappige en stoere verhalen

Tanguy Ottomer, e.a., Shamisa Debroey, Philippe Hosselet (ill.) (Horizon)

In dit voorleesboek reis je langs de tien Belgische provincies en leer je de twintig beste Belgische volksverhalen kennen. Ontdek het verhaal achter het standbeeld van

Manneken Pis in Brussel en dat van Brabo in Antwerpen. Of griezel mee met het moerasmonster dat Hene-gouwen vroeger onveilig maakte. Aan het eind van elke legende krijg je er een geestig weetje bovenop.

12-15 JAAR

Ik hoor er niet meer bij

Carolien Ceton, Sergej Kreso (Lemniscaat)

Leila, Amina, Sam, Wahid en zijn kleine zusje Hawa hebben allemaal samen in hetzelfde asielzoekerscentrum (azc) gewoond. Toen ze daar weg moesten, verloren ze elkaar uit het oog. Als Amina

een oude foto toegestuurd krijgt, zoekt ze de anderen weer op. Dan blijkt dat Leila is verdwenen. Samen proberen ze uit te zoeken wat er is gebeurd.

Straf verhaal over de onverbrekelijke band tussen vijf jongeren die opgegroeid zijn in een asielcentrum.

De laatste jager

Davide Morosinotto (Pelckmans)

Noord-Amerika, 10.000 jaar geleden. Roqi is de enige van de leeftijdsgenoten in zijn stam die zijn gave nog niet ontdekt heeft. Net als hij een glimp opvangt van zijn talent breekt er een gigantische bosbrand uit. Van het kamp blijft niets over, dus de enige weg is vooruit, op zoek naar een andere stam. Een hele opgave is dat in de wildernis, zeker als er spanningen in de vriendengroep ontstaan. Een meeslepend verhaal over omgaan met harde keuzes en blijven doorgaan.

Nederlands oefenen met Matti en Mona kleuter

Nieuw!

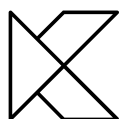
Onze methode taalinitiatie Nederlands voor het lager onderwijs breidt uit met een aanbod voor de 1e t.e.m. 3e kleuterklas. Met Matti en Mona kleuter maak je anderstalige kleuters wegwijs in dagelijkse woordenschat met thema's zoals de klas en de speelplaats.

Op papier biedt de methode speels geïllustreerde verhaalplaten, woordkaarten, een beeldwoordenboekje en veel spelmaterialen zoals een kleurendraaischijf, een (kleuren)dobbelsteen en een memoryspel.

Digitaal vind je op **KABAS** woordenschatspelletjes, een digitaal beeldwoordenboekje en interactieve verhaalplaten met een link naar de woordkaarten. De woordenschatspelletjes worden doorheen het schooljaar verder aangevuld.

ONTDEK MEER VAN
MATTI EN MONA
OP PAGINA 48

die Keure

— educatief

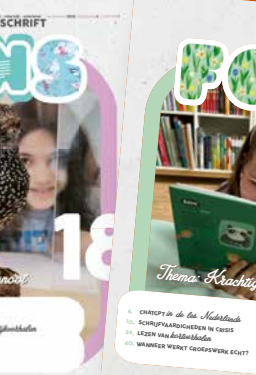
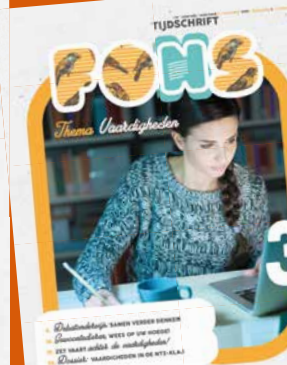
VRAAG JOUW INZAGEBUNDEL AAN >>

Meer info vind je ook op mattienmona-kleuter.diekeure.be >>

Laat je inspireren! @DieKeureEducatief / @DieKeureEducatief / @DieKeure / @UitgeverijDieKeure

FONS 21: NEDERLANDS IN ANDERE VAKKEN

IN HET VOORJAAR KOMT ER OPNIEUW EEN NAGELNIEUW FONS-NUMMER AAN, WAARIN WE DE BRUG SLAAN VAN HET VAK NEDERLANDS NAAR ALLE ANDERE SCHOOLVAKKEN. OOK DAAR IS IMMERS VEEL AANDACHT VOOR TAAL - MAAR HET KAN NOG ALTIJD BETER EN EXPLICIETER! WERK JIJ SAMEN MET JE COLLEGA'S VAKOVERSCHRIJDEND ROND TAAL? BESTEEDT DE LEERKRACHT BIOLOGIE, GODSDIENST OF WISKUNDE BIJ JOU OP SCHOOL AANDACHT AAN BEGRIPEND LEZEN OF RIJKE TEKSTEN? GA JE ACTIEF MET DE THUISTALEN VAN JE LEERLINGEN AAN DE SLAG IN ALLE VAKKEN, OM ZO VERBINDINGEN TE LEGGEN MET HET NEDERLANDS? DAN ZIJN WE OP ZOEK NAAR JOUW VERHAAL, GETUIGENIS OF BIJDRAGE! JE BEREIKT ONS VIA REDACTIE@TIJDSCHRIFTFONS.BE, ZOWEL MET AFGEWERKTE ARTIKEL ALS MET IDEEËN WAAR JE NOG EVEN OVER WIL BINSTORMEN. OOK ANDERE BIJDRAGEN BLIJVEN UITERAARD WELKOM. TOT GAUW!

EEN EXTRA GROTE BOEKENPLANK IN FONS 21

MISSCHIEF MERKTE JE HET AL: DIT NUMMER ZIT ZO BOMVOL DAT WE ZELFS GEEN PLAATS HADDEN VOOR ONZE VASTE BOEKENRUBRIEK. GEEN NOOD: DAT MAKEN WE IN HET VOLGENDE NUMMER HELEMAAL GOED, MET EEN XXL-VERSIE VOL BOEKENTIPS, IDEEËN EN SUGGESTIES. OM NAAR UIT TE KIJKEN!

Eerste hulp bij taalonderwijs

Matti en Mona leren anderstalige of taalarme leerlingen op een efficiënte manier de eerste stappen zetten in het Nederlands met herkenbare thema's uit hun eigen leefwereld.

Matti en Mona is een **multimediaal pakket** voor het 1e t.e.m. 6e leerjaar. Matti neemt de kern voor zijn rekening, Mona staat voor de uitbreiding.

Het materiaal is in de eerste plaats ontwikkeld voor de onthaalklas, maar kan perfect functioneren in andere situaties waarin je gefocust basistaal wilt aanbrengen en oefenen, of ter ondersteuning van de klasleerkracht bij taalzwakke kinderen.

Met de digitale toolbox **KABAS**, kunnen de leerlingen in de eigen klas (of thuis) verder inoefenen wat ze in de onthaalklas geleerd hebben. De kinderen kunnen zelfstandig aan het werk, want alles wordt auditief of visueel ondersteund.

het papier

de laptop

de plant

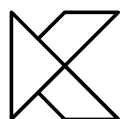

de perforator

KLEUTER

**ONTDEK OOK
MATTI EN MONA
KLEUTER OP
PAGINA 46**

die Keure

— educatief

**VRAAG EEN INZAGEPAKKET EN
ONTDEK HET BLENDED AANBOD: >>**

Lees meer op mattienmona.diekeure.be >>

Laat je inspireren! [f @DieKeureEducatief](https://www.facebook.com/DieKeureEducatief) / [@DieKeureEducatief](https://www.instagram.com/DieKeureEducatief) / [@DieKeure](https://www.pinterest.com/DieKeure) / [@UitgeverijDieKeure](https://www.youtube.com/@UitgeverijDieKeure)